

Міністерство освіти і науки України
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Інститут гуманітарної підготовки та державного управління
Кафедра філології та перекладу

МАРЧУК АДРІАНА ІВАНІВНА

(прізвище, ім'я, по батькові)

УДК 811.111

(індекс)

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

(назва роботи)

«Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська»

(назва освітньої програми)

035 «Філологія»

(шифр і назва спеціальності)

Адріана МАРЧУК

(підпис ім'я та прізвище здобувача освітнього ступеня)

Науковий керівник Мар'яна ШТОГРИН, канд. філол. н., доцент

(прізвище, ім'я, науковий ступінь, вчене звання)

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

Канд. філол. н., доцент

(підпис) (дата)

Мар'яна ШТОГРИН

(ім'я та прізвище)

Рецензент

Канд. філол. н., доцент

(підпис) (дата)

Оксана ГОРДІЙ

(ім'я та прізвище)

Робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Івано-Франківськ – 2025

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

Інститут гуманітарної підготовки та державного управління
Кафедра філології та перекладу
Освітньо-кваліфікаційний рівень магістр
Освітньо-професійна програма «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська»
Спеціальність 035 «Філологія»

ЗАТВЕРДЖУЮ :

Завідувач кафедри

канд. філол. н., доцент Мар'яна ШТОГРИН

«__» _____ 202 р.

НА МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Марчук Адріані Іванівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: «Переклад матеріалів культурної спадщини проєкту HICART I: текст і візуальний контент»

керівник роботи доцент Мар'яна ШТОГРИН

затверджено наказом вищого навчального закладу від «18» листопада 2025 р. №725/7

2. Строк подання студентом роботи: 15.12.2025 р.

3. Вихідні дані до роботи: навчальні підручники, посібники, періодичні видання, довідники, словники, Інтернет-ресурси, матеріали конференцій тощо.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПЕРЕКЛАДУ КОНТЕНТУ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

1.1 Культурна спадщина як об'єкт перекладу: види, жанри, функції

1.2 Теоретичні підходи до перекладу текстів культурологічного та мистецького спрямування

1.3 Візуальний контент у перекладацькому процесі: інтермодальність і семіотичні аспекти

1.4 Особливості термінології та культурних реалій у проєктах цифрової спадщини

РОЗДІЛ 2 ПРАКТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПЕРЕКЛАДУ МАТЕРІАЛІВ ПРОЄКТУ HICART I

2.1 Характеристика корпусу матеріалів проєкту HICART I: структура, типи контенту, аудиторія

2.2 Аналіз перекладу текстового контенту «Карпатського культурного шляху»: терміни, культурні концепти, стилістичні особливості

2.3 Переклад візуального контенту (підписи, пояснення, інфографіка, мультимедійні елементи)

2.4 Адаптація перекладу до культурного контексту українського реципієнта

РОЗДІЛ 3 МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ МАТЕРІАЛІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

3.1 Методичні рекомендації щодо перекладу текстів культурної спадщини

3.2 Використання цифрових інструментів у перекладі мультимодального контенту

3.3 Розробка практичного кейсу/тренінгу на основі матеріалів HICART I

3.4 Основні положення магістерської роботи німецькою мовою

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень):

Рисунки – 1, таблиці – 1; додатки на 15 сторінках

6. Консультанти розділів роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Вступ	Ріба-Гринишин О. М., д-р філол. н., доц.		
Розділ 1, 2, 3	Ріба-Гринишин О. М., д-р філол. н., доц.		
Висновки	Ріба-Гринишин О. М., д-р філол. н., доц.		

7. Дата видачі завдання: 18.11.2025 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

<i>№ з/п</i>	<i>Назва етапів магістерської роботи</i>	<i>Термін виконання етапів роботи</i>	<i>Примітка</i>
1	Вибір теми магістерської роботи та обґрунтування її актуальності	до 10.10.2024	Виконано
2	Визначення об'єкта, предмета, мети, завдань та методів дослідження	до 10.11.2024	Виконано
3	Складання попереднього плану магістерської роботи	до 10.12.2024	Виконано
4	Пошук і відбір літератури до теми магістерської роботи, складання списку використаних джерел	10.12.2024 – 30.09.2025	Виконано
5	Аналітико-синтетичне опрацювання літератури до теми роботи	20.02.2025 01.11.2025	Виконано
6	Написання тексту магістерської роботи відповідно до її структури:	16.10.2025 – 04.12.25	Виконано
	6.1 I розділ	16.10.25 – 06.12.25	Виконано
	6.2 II розділ	25.10.25 – 04.11.25	Виконано
	6.3 III розділ	05.11.25 – 15.11.25	Виконано
7	Написання вступу до теми магістерського дослідження	16.11.2025 – 22.11.2025	Виконано
8	Підготовка графічних матеріалів чи іншого унаочнення	23.11.2025 – 24.11.2025	Виконано
9	Формулювання висновків (за потреби до кожного із розділів дослідження)	25.11.2025 – 27.11.2025	Виконано
10	Оформлення кінцевого списку використаних джерел та додатків	28.11.2025 – 30.11.2025	Виконано
11	Оформлення та попередній захист магістерської роботи	01.12.2025 – 04.12.2025	Виконано
12	Внесення коректив та кінцеве редагування магістерської роботи	05.12.2025 – 07.12.2025	Виконано
13	Реєстрація магістерської роботи на кафедрі	08.12.2025 – 10.12.2025	Виконано
14	Захист магістерської роботи	17.12.2025	Виконано
		18.12.2025	

Студент

Адріана МАРЧУК

Керівник роботи

Мар'яна ШТОГРИН

АНОТАЦІЯ

У магістерській роботі досліджено переклад матеріалів культурної спадщини в контексті сучасної мультимодальної комунікації та цифрової гуманітаристики. Проаналізовано особливості відтворення культурно маркованих елементів, термінології, текстових і візуальних компонентів у проєктах, присвячених репрезентації культурної спадщини, зокрема на матеріалі міжнародного проєкту HICART I – Карпатський культурний шлях.

Переклад культурної спадщини розглянуто як культурно-комунікативний процес, у якому взаємодіють вербальні, візуальні, когнітивні та технологічні коди. Показано, що перекладач виконує роль культурного медіатора, який не лише передає зміст, а й забезпечує цілісне відтворення ціннісних і естетичних аспектів першоджерела. Особливу увагу приділено узгодженню між мовним і візуальним рівнями повідомлення, оскільки інтермодальність є визначальною рисою сучасного перекладацького процесу в галузі культурної спадщини.

Дослідження демонструє, що переклад таких матеріалів вимагає поєднання лінгвістичної точності з культурною адаптацією та візуальною гармонією. Найефективнішими стратегіями визначено калькування, описовий переклад, функціональну адаптацію та локалізацію, що забезпечують баланс між автентичністю й зрозумілістю тексту.

Результати дослідження мають як теоретичну, так і практичну цінність для розвитку перекладознавства, цифрової гуманітаристики, музейної комунікації та культурної дипломатії, сприяючи поширенню української культурної спадщини у світовому інформаційному просторі.

***Ключові слова:** культурна спадщина, переклад, мультимодальна комунікація, інтермодальність, культурні реалії, локалізація, семіотика, HICART I, Карпатський культурний шлях*

ABSTRACT

This master's thesis examines the translation of cultural heritage materials in the context of contemporary multimodal communication and digital humanities. It analyses the peculiarities of reproducing culturally marked elements, terminology, textual and visual components in projects dedicated to the representation of cultural heritage, in particular based on the material of the international project HICART I – Carpathian Cultural Route.

The translation of cultural heritage is considered as a cultural and communicative process in which verbal, visual, cognitive and technological codes interact. It is shown that the translator acts as a cultural mediator who not only conveys the content but also ensures the holistic reproduction of the value and aesthetic aspects of the original source. Particular attention is paid to the coordination between the linguistic and visual levels of the message, as intermodality is a defining feature of the modern translation process in the field of cultural heritage.

The study demonstrates that the translation of such materials requires a combination of linguistic accuracy with cultural adaptation and visual harmony. The most effective strategies are identified as calquing, descriptive translation, functional adaptation and localisation, which ensure a balance between authenticity and comprehensibility of the text.

The results of the study have both theoretical and practical value for the development of translation studies, digital humanities, museum communication, and cultural diplomacy, contributing to the dissemination of Ukrainian cultural heritage in the global information space.

Keywords: *cultural heritage, translation, multimodal communication, intermodality, cultural realities, localisation, semiotics, HICART I, Carpathian Cultural Route*

ЗМІСТ

ВСТУП	9
РОЗДІЛ I ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПЕРЕКЛАДУ КОНТЕНТУ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ	14
1.1 Культурна спадщина як об'єкт перекладу: види, жанри, функції	
1.2 Теоретичні підходи до перекладу текстів культурологічного та мистецького спрямування	19
1.3 Візуальний контент у перекладацькому процесі: інтермодальність і семіотичні аспекти	22
1.4 Особливості термінології та культурних реалій у проєктах цифрової спадщини	28
РОЗДІЛ II ПРАКТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПЕРЕКЛАДУ МАТЕРІАЛІВ ПРОЄКТУ HICART I	34
2.1 Характеристика корпусу матеріалів проєкту HICART I: структура, типи контенту, аудиторія.....	34
2.2 Аналіз перекладу текстового контенту «Карпатського культурного шляху»: терміни, культурні концепти, стилістичні особливості	39
2.3 Переклад візуального контенту (підписи, пояснення, інфографіка, мультимедійні елементи)	47
2.4 Адаптація перекладу до культурного контексту українського реципієнта	53
РОЗДІЛ III МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ МАТЕРІАЛІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ	57
3.1 Методичні рекомендації щодо перекладу текстів культурної спадщини	57
3.2 Використання цифрових інструментів у перекладі мультимодального контенту	61
3.3 Розробка практичного кейсу/тренінгу на основі матеріалів HICART I	64
3.4 Основні положення магістерської роботи німецькою мовою	72
ВИСНОВКИ	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	81
ДОДАТКИ	87

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

AD - Audio Description (аудіоопис)

AAT - Art & Architecture Thesaurus (багатомовний тезаурус понять)

altLabel - *alternative label* (альтернативна назва поняття, синонім або варіант написання)

AVT - audio-visual translation (аудіовізуальний переклад)

CIDOC - is a theoretical and practical tool for information integration in the field of cultural heritage. Є міжнародним стандартом ISO 21127:2014

CIDOC CRM - CIDOC Conceptual Reference Model (концептуальна референтна модель CIDOC) (онтологічна модель, яка описує зв'язки між об'єктами, подіями, особами та концептами у сфері культурної спадщини)

CSIs - Cultural Semantic Interoperability Standards (Стандарти культурної семантичної інтероперабельності (набір концептуальних і технічних принципів, які дозволяють інформаційним системам культурної спадщини (музеї, архіви, бібліотеки) ефективно обмінюватися даними, не втрачаючи змістових зв'язків))

EDM - Europeana Data Model (Модель даних Європіани)

Europeana - Discover Europe's digital cultural heritage (інтернет-портал, який містить мільйони книг, картин, фільмів, музейних предметів та архівних записів, які були оцифровані по всій Європі)

Getty Vocabularies - це набір контрольованих тезаурусів (словників, ієрархій, онтологічних систем), розроблених і підтримуваних The Getty Research Institute (GRI, Los Angeles, USA)

ICOMOS - International Council on Monuments and Sites (Міжнародна рада з охорони пам'яток та історичних місць (ІКОМОС) - міжнародна асоціація професіоналів, метою діяльності якої є збереження та захист культурної спадщини в усьому світі

Interreg NEXT - це сегмент загальної європейської політики територіального співробітництва, який передбачає програми співпраці між країнами-членами ЄС і країнами-партнерами (східне та південне сусідство)

LIDO - Lightweight Information Describing Objects (полегшений формат опису музейних об'єктів)

owl:sameAs - це властивість онтології OWL (Web Ontology Language) (еквівентність двох URI-ідентифікаторів (ресурсів))

ResearchGate - науковий портал та соціальна мережа, засіб співробітництва між науковцями з будь-яких наукових дисциплін

SKOS - Simple Knowledge Organization System (проста система організації знань, стандарт для представлення тезаурусів, класифікаторів, словників і контрольованих лексик)

ULAN - Union List of Artist Names (ідентифікатор осіб і організацій, пов'язаних із мистецтвом і культурою)

UNGEGN - United Nations Group of Experts on Geographical Names (Група експертів Організації Об'єднаних Націй з географічних назв)

TGN - Getty Thesaurus of Geographic Names (географічний тезаурус місць, пов'язаний із культурною спадщиною)

ЮНЕСКО - Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури) (*англ. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*)

ВСТУП

Сучасні тенденції глобалізації, розвиток інформаційних технологій і зростання міжкультурних комунікацій актуалізують проблему перекладу культурної спадщини як складного багаторівневого процесу, що охоплює не лише лінгвістичний, а й культурологічний, семіотичний та когнітивний аспекти. У сучасному світі переклад виступає не просто засобом передачі інформації, а потужним інструментом міжкультурного діалогу, репрезентації національної ідентичності та інтеграції локальних культурних традицій у глобальний гуманітарний простір.

Особливої ваги ці процеси набувають у контексті збереження та популяризації культурної спадщини України, що є важливою складовою формування міжнародного іміджу держави та утвердження її духовних цінностей. З огляду на активне залучення України до європейських культурних програм, постає завдання не лише оцифрування культурних ресурсів, але й їхнього якісного перекладу — текстового, візуального й аудіовізуального. Саме тому проблема адекватного перекладу матеріалів культурної спадщини, зокрема у проєктах цифрової гуманітаристики, набуває особливої актуальності.

Актуальність дослідження зумовлена потребою комплексного осмислення перекладу як чинника збереження, репрезентації та інтернаціоналізації культурної спадщини. Сучасні проєкти цифрової спадщини (Europeana, Google Arts & Culture, Digital Heritage Ukraine, HICART) вимагають створення багатомовного контенту, що поєднує термінологічну точність, культурну чутливість та візуальну узгодженість. Недостатнє опрацювання проблеми перекладу культурно специфічних одиниць, термінологічних систем і мультимодальних ресурсів створює перешкоди для інтеграції українських культурних даних у міжнародний контекст.

Об'єктом дослідження виступають тексти візуальних і цифрових матеріалів, пов'язаних із культурною спадщиною в сучасному комунікативному просторі.

Предметом дослідження є лексико-семантичні, структурні та комунікативні особливості перекладу термінів, культурних реалій і мультимодальних елементів у контексті цифрових і транскордонних культурних проєктів, зокрема на матеріалі ініціативи NICART I - Карпатський культурний шлях.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та практичному аналізі стратегій і способів перекладу культурної спадщини в контексті цифрових гуманітарних проєктів, а також у виявленні специфіки міжмовного відтворення термінології, культурних концептів і візуально-комунікативних елементів.

Для досягнення мети поставлено наступні **завдання**:

1. Розкрити сутність поняття «культурна спадщина» як об'єкта перекладу, охарактеризувати її види, жанри й функції.
2. Проаналізувати основні теоретичні підходи до перекладу культурологічних та мистецьких текстів (культурологічний, герменевтичний, функціонально-динамічний, когнітивно-семіотичний).
3. Дослідити інтермодальні й семіотичні аспекти перекладу візуального та мультимедійного контенту.
4. Визначити особливості перекладу термінів і культурно специфічних реалій у цифрових гуманітарних проєктах.
5. Проаналізувати корпус матеріалів проєкту NICART I та окреслити специфіку перекладу його текстового контенту, культурних концептів і стилістичних особливостей.
6. Розробити рекомендації та узагальнення щодо оптимізації перекладацьких практик у сфері цифрової культурної спадщини.

Матеріал дослідження - корпус текстових, візуальних та мультимедійних матеріалів проєкту NICART I (Carpathian Cultural Route), зокрема офіційний вебсайт програми, описові картки об'єктів, презентаційні тексти, довідкові матеріали та їхні англомовні версії.

До аналізу також залучено нормативні та довідкові документи міжнародних організацій (UNESCO, Europeana, Getty Vocabularies, CIDOC CRM, EDM), які визначають стандарти багатомовного опису культурних ресурсів.

Для досягнення поставленої мети використано комплекс взаємодоповнюючих **методів**:

- *описовий метод* - для систематизації й аналізу теоретичних підходів до перекладу культурної спадщини;
- *порівняльно-зіставний метод* - для визначення перекладацьких відповідників і виявлення семантичних розбіжностей між оригіналом і перекладом;
- *семіотичний і когнітивний аналіз* - для виявлення механізмів міжмодальної кореляції слова, зображення та візуальної композиції;
- *метод контент-аналізу* - для дослідження термінологічної узгодженості в перекладі корпусу NICART I;
- *функціонально-динамічний підхід (Skopos theory)* - для оцінки відповідності перекладу комунікативній меті та аудиторії;
- *елементи дискурсивного аналізу* - для інтерпретації перекладу як соціокультурного феномена;
- *елементи інтермодального аналізу* - для опису узгодження тексту, візуального дизайну й мультимедійних форматів.

Теоретичну основу дослідження становлять концепції провідних дослідників перекладу культурологічних текстів: L. Venuti - теорія культурного посередництва та опозиція доместикації/форенізації; M. Cronin - ідея «екології перекладу» в глобалізованому середовищі; M. Baker - комунікативний і наративний підходи до перекладу; H. Vermeer - функціонально-динамічна концепція Skopos; E. Nida - теорія динамічної еквівалентності; H-G. Gadamer - герменевтична інтерпретація перекладу як акту розуміння; S. Bassnett - культурологічна теорія перекладу.

У сфері мультимодального та аудіовізуального перекладу використано праці R. Jakobson (intersemiotic translation), G. Kress, T. van Leeuwen (соціально-семіотична граматика візуального дизайну), R. Barthes (різновиди взаємодії слова й образу - anchorage/relay), К. О’Halloran (мультимодальна аналітика) та К. О’Hagan, що досліджують взаємодію мови, зображення й технології.

З українських науковців до проблеми перекладу культурної спадщини та міжкультурної комунікації зверталися М. Дегтяренко, Т. Лелека, А. Солодка, Т. Стоянова, Л. Чорна та інші, проте питання перекладу мультимодальних і цифрових ресурсів залишається відносно новим напрямом, що потребує подальшого теоретичного осмислення.

Наукова новизна наукової розвідки полягає у комплексному підході до аналізу перекладу матеріалів культурної спадщини, який поєднує лінгвістичні, культурологічні та мультимодальні аспекти. Уперше системно досліджено переклад термінів і культурних реалій у цифрових проєктах спадщини (на прикладі NICART I) з позицій інтермодальності та семіотичної узгодженості.

Теоретичне значення дослідження ґрунтується на уточненні поняття перекладу культурної спадщини як мультимодального акту комунікації, у розробленні системи критеріїв для оцінювання адекватності перекладу в цифрових гуманітарних ініціативах, а також у розширенні застосування теорій культурного та когнітивного перекладу до цифрових форматів.

Практичне значення магістерського дослідження визначається можливістю використання результатів дослідження у фаховій перекладацькій діяльності (локалізація сайтів і цифрових платформ культурної тематики), у створенні двомовних глосаріїв культурної спадщини, а також у навчальному процесі під час викладання курсів із теорії та практики перекладу, культурології й цифрової комунікації.

Основні положення магістерської роботи обговорювалися на Всеукраїнській науково-практичній онлайн-конференції МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ В МУЛЬТИМОДАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ 29 жовтня 2025 року Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу.

Структура роботи

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. У *першому розділі* подано теоретичні засади перекладу культурної спадщини: види й функції культурної спадщини, теоретичні підходи до перекладу культурологічних текстів, інтермодальні та семіотичні аспекти.

Другий розділ присвячено практичному аналізу перекладу матеріалів проєкту NICART I, визначенню термінологічних і стилістичних особливостей англomовного контенту, а також оцінці його комунікативної ефективності.

Третій розділ становить практично-методичне дослідження перекладу текстового контенту проєкту NICART I - Карпатський культурний шлях, у якому виявлено термінологічні, стилістичні та культурні особливості міжмовного відтворення, а також сформульовано рекомендації для удосконалення перекладацьких практик у сфері цифрової спадщини.

Загальний обсяг роботи ... сторінок, основний текст – 71 сторінки. Список використаної літератури містить 66 позицій, у тому числі 42 джерела іноземними мовами.

РОЗДІЛ І ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПЕРЕКЛАДУ КОНТЕНТУ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

1.1 Культурна спадщина як об'єкт перекладу: види, жанри, функції

Сучасні інтеграційні процеси та глобалізаційні виклики зумовлюють потребу у переосмисленні значення культурної спадщини України як чинника духовного поступу суспільства, національної самоідентифікації та міжкультурної комунікації. Збереження і переклад культурної спадщини виступають важливим інструментом міжнародного культурного діалогу та репрезентації України у світі.

Культурна спадщина охоплює як матеріальні, так і нематеріальні цінності, які передаються від покоління до покоління й мають історичне, мистецьке, наукове чи символічне значення для певної спільноти.

Захист культурної й духовної спадщини визначено одним із пріоритетів *Стратегії національної безпеки України*. Відповідно до міжнародних документів, ратифікованих Україною - *Європейської конвенції про охорону археологічної спадщини* (1992), *Конвенції ЮНЕСКО про охорону нематеріальної культурної спадщини* (2003), *Рамкової конвенції Ради Європи про значення культурної спадщини для суспільства* (2005) - охорона культурної спадщини є міжнародно-правовим зобов'язанням держави.

На національному рівні створено законодавчу базу, що визначає механізми збереження та використання культурних ресурсів: закони *«Про охорону культурної спадщини»*, *«Про охорону археологічної спадщини»*, *«Про Загальнодержавну програму збереження та використання об'єктів культурної спадщини»* та інші [5; 13]. Водночас актуальним залишається завдання комплексного аналізу спадщини як ресурсу соціально-економічного й культурного розвитку регіонів.

У контексті перекладу культурної спадщини важливий її багатовимірний характер - об'єкти спадщини включають архітектурні пам'ятки, культурні ландшафти, твори мистецтва, традиції, усну творчість, ремесла та цифрові

ресурси, що документують функціонування культури. Переклад таких матеріалів означає не лише лінгвістичну трансформацію тексту, а й культурну медіацію - передачу значень, символів, контекстів, які не завжди мають прями еквіваленти в іншій мові [61, с. 28].

Переклад також забезпечує доступність культурного надбання для міжнародної аудиторії, виконує інформаційну, репрезентативну, освітню та інтеграційну функції. Через переклад культурні тексти набувають нового життя у світовому культурному просторі, сприяючи формуванню позитивного іміджу держави та зміцненню міжкультурного діалогу.

Види об'єктів культурної спадщини, що стають предметом перекладу, охоплюють широкий спектр матеріальних і нематеріальних джерел, кожне з яких потребує специфічного підходу до мовної інтерпретації та культурної адаптації:

1. До текстових об'єктів культурної спадщини належать історичні документи, музейні описи, туристичні путівники, легенди, фольклорні твори, освітні матеріали та інші письмові джерела, які відображають культурний досвід певного народу. Вони становлять важливу частину комунікативного простору суспільства, оскільки зберігають не лише фактологічну, а й ціннісно-семантичну інформацію про національну ідентичність.

Згідно з підходом L. Venuti, переклад культурних текстів передбачає не буквально відтворення змісту, а «культурне посередництво» - процес, у якому перекладач трансформує не лише мову, а й контекст, символіку та стилістику тексту відповідно до очікувань іншої культури [57, с. 22]. Такий переклад потребує врахування прагматичних і семіотичних факторів, що забезпечують збереження національного колориту.

М. Cronin наголошує, що тексти культурної спадщини є частиною «глобальної екосистеми перекладу», у якій кожне джерело функціонує як носій локального досвіду, що має бути адаптований до інтернаціонального простору без втрати автентичності [33, с. 61]. Це особливо важливо для музейних або

архівних текстів, які мають описовий і науковий характер, але потребують комунікативної зрозумілості для ширшої аудиторії.

Фольклорні, історичні та туристичні тексти також виконують репрезентативну функцію, презентуючи національні традиції, символіку, міфологеми й елементи етнокультури. Перекладач у такому випадку виступає «інтерпретатором культурного коду» [27, с. 107], який забезпечує доступність смислів для іншомовного читача, не спрощуючи їхньої культурної глибини.

Отже, переклад текстових об'єктів культурної спадщини вимагає поєднання лінгвістичної точності з культурологічною чутливістю. Його мета - не лише передати інформацію, а й зберегти автентичність культурного дискурсу, яка є сутністю духовної спадщини народу.

2. Візуальні об'єкти культурної спадщини охоплюють широкий спектр матеріалів - від фотографій, карт, ілюстрацій і музейних експозицій до інфографіки, інтерактивних карт, виставкових панелей, мультимедійних гідів та цифрових платформ. Такі ресурси поєднують текстову, зображальну й іноді аудіовізуальну інформацію, що створює багаторівневий комунікативний простір між культурою-джерелом і цільовою аудиторією.

Переклад візуального контенту має міждисциплінарний характер, оскільки охоплює мовну адаптацію текстових елементів (підписи, легенди, назви експозицій, інтерфейсні повідомлення) та культурну локалізацію графічних компонентів (кольорова символіка, порядок читання, просторові орієнтири). Як зазначає М. Cronin, мультимодальні форми комунікації - зокрема візуальні - «переосмислюють переклад як екологію взаємодії між текстом, образом і простором» [33, с. 78].

У цьому контексті перекладач виконує роль медіатора між семіотичними системами - вербальною та візуальною. Він не лише трансформує мовний код, але й адаптує візуальну структуру для іншої культури, зберігаючи комунікативну цілісність повідомлення. За спостереженням М. Baker, процес перекладу у мультимедійних форматах вимагає розуміння не лише лінгвістики, а й принципів дизайну та когнітивної сприйнятливості [27, с. 129].

У сфері збереження культурної спадщини цей аспект набуває особливої ваги. Цифрові виставки, онлайн-архіви та віртуальні тури використовують візуальні й текстові шари інформації, що мають бути узгоджені між собою для досягнення автентичного й зрозумілого представлення культурного матеріалу. Як підкреслює Х. Zhang, візуальна складова перекладу сприяє формуванню «транскультурного досвіду сприйняття спадщини» [60, с. 147].

Отже, переклад візуальних об'єктів культурної спадщини виходить за межі звичайного мовного трансферу, перетворюючись на інтермедіальний процес, що вимагає інтеграції лінгвістичних, культурологічних і візуально-комунікативних знань. Його кінцева мета - забезпечення балансу між точністю змісту й культурною автентичністю подання, що є ключовою умовою міжкультурного діалогу.

3. Аудіовізуальні та цифрові ресурси становлять окрему, динамічну групу об'єктів культурної спадщини, яка поєднує відео, аудіогіди, інтерактивні тури, мультимедійні презентації, мобільні додатки та вебпортали. Вони забезпечують не лише збереження культурного контенту, а й його активну популяризацію серед різних аудиторій. Переклад таких матеріалів стає мультимодальним процесом, що інтегрує мовну, візуальну, аудіальну та інтерфейсну складові.

Як зазначає М. Cronin, сучасна цифрова доба створює «екологію перекладу», у якій культурна інформація поширюється через мережеві канали, а перекладач стає учасником глобальної медіа-екосистеми [33, с. 121). У цьому контексті переклад набуває інноваційних форм - субтитрування, дубляжу, локалізації мультимедійного інтерфейсу, автоматизованої адаптації контенту для різних мовних груп.

М. Baker підкреслює, що аудіовізуальний переклад є не лише технічною операцією, а нарративною практикою, у якій перекладач передає історії, культурні коди та візуальні символи іншої традиції [27, с. 157]. Цей процес вимагає міждисциплінарних знань - лінгвістичних, культурологічних, технологічних і семіотичних.

О'Нган [48, 49] у своїх дослідженнях аудіовізуального перекладу зазначає, що цифрові платформи змінили саму природу перекладацької діяльності: перекладач стає співавтором медіапродукту, відповідальним за адекватність не лише мови, а й візуального темпоритму, інтонації та мультимедійного наративу [48, с. 203).

Переклад цифрових ресурсів у сфері культурної спадщини має й просвітницьку функцію. Завдяки субтитрованим або озвученим відеоекскурсіям, інтерактивним гідам і віртуальним музеям культурна інформація стає доступною для глобальної аудиторії. Як підкреслює Х. Zhang [60, с. 148), цифровий переклад створює нові моделі взаємодії між культурою-джерелом і користувачем, забезпечуючи «доступність через багатомовність».

Отже, переклад аудіовізуальних і цифрових ресурсів культурної спадщини є ключовим інструментом глобальної комунікації, який поєднує точність, адаптивність і креативність. Він перетворює сприйняття культурного продукту з лінгвістичного процесу на мультимедійний акт міжкультурного діалогу, що відповідає вимогам сучасного інформаційного суспільства.

Жанрове різноманіття описаних вище матеріалів охоплює:

- інформаційно-довідкові жанри (наприклад, каталоги музейних об'єктів, описи архівних фондів);
- науково-популярні жанри (тексти для ширшої аудиторії про історію чи ремесла);
- презентаційно-рекламні жанри (туристичні буклети, вебсторінки культурних маршрутів);
- інтерактивні журнали чи гіди (мультимедіа із зображеннями, відео і текстом).

Кожен із цих жанрів має свої стилістичні вимоги: офіційність і точність у довідкових текстах, образність та залучення читацької уваги в презентаційних матеріалах.

Функції перекладу культурної спадщини полягають у забезпеченні міжкультурної комунікації, збереженні та репрезентації культурних цінностей

через мовну, когнітивну й семіотичну трансформацію текстів і медіаматеріалів, що відображають національну пам'ять, ідентичність та світогляд народу [57, с. 23; 33, с. 61; 56, с. 4].

- Інформаційна функція: переклад забезпечує доступ міжнародної аудиторії до культурних об'єктів і свідчень, що раніше могли бути доступні лише мовній спільноті оригіналу.

- Репрезентативна функція: через переклад формуються уявлення про культуру, регіон, спадщину. Це засіб іміджевого представлення (наприклад, у межах культурних маршрутів чи транскордонних проєктів).

- Освітня функція: перекладені тексти, візуали та цифрові ресурси сприяють просвіті - знайомлять з традиціями, ремеслами, архітектурою, історією.

- Інтеграційна/комунікативна функція: сприяє включенню локальної спадщини у ширший міжнародний, європейський, транскордонний контекст; створює міжкультурний діалог.

- Захисна/зберігальна функція: через переклад (особливо в цифровій формі) матеріали культури зберігаються, документуються й робляться доступними для майбутніх поколінь.

Отже, культурна спадщина виступає в ролі складного об'єкта перекладу, що вимагає інтеграції лінгвістичних, культурних, технічних і медіа аспектів. Переклад таких матеріалів - це не просто транслітерація чи адаптація тексту, а діалог культур, який поєднує мову, історію, символіку та новітні медіа. Заслугує на увагу той факт, що перекладач у такому процесі стає не лише фахівцем із мови, але й культурним посередником, який має зберегти автентичність джерела та зробити її зрозумілою для цільової аудиторії.

1.2 Теоретичні підходи до перекладу текстів культурологічного та мистецького спрямування

Переклад текстів культурологічного та мистецького спрямування є однією з найскладніших сфер перекладацької діяльності, оскільки він охоплює

не лише передачу змісту, а й реконструкцію культурного, естетичного та символічного контекстів. Такі тексти функціонують у межах гуманітарного дискурсу, який поєднує лінгвістичні, історичні, філософські, етичні та мистецтвознавчі коди.

Гуманітарний дискурс – це сукупність мовлення та його контексту в галузях гуманітарних наук, що охоплює філософію, літературу, мистецтво, історію та інші. Він включає не лише текст, але й соціальні, культурні, прагматичні та когнітивні фактори, які впливають на його створення, інтерпретацію та сприйняття [24]. Гуманітарний дискурс завжди виходить за межі простої мови і включає ситуацію, в якій вона використовується, а також усі обставини, що її оточують. Як зазначає L. Venuti, перекладач у цьому випадку стає «інтерпретатором культури, а не лише посередником між мовами» [57, с. 21].

У сучасному перекладознавстві розрізняють низку теоретичних підходів до перекладу текстів культурологічного та мистецького спрямування, серед яких - лінгвістичний, комунікативно-функціональний, когнітивний, культурологічний та герменевтичний. Кожен із них по-різному трактує співвідношення між змістом, формою та культурним контекстом оригіналу, що зумовлює специфіку перекладацьких стратегій і рішень.

1. Культурологічний підхід ґрунтується на тому, що кожен текст є продуктом певної культури і не може бути повністю відтворений без урахування її соціальних і символічних контекстів. Цей підхід розвинувся в межах «cultural turn» у перекладознавстві [27, с. 24], який передбачає аналіз не лише мовних структур, а й культурних моделей. Переклад у цьому контексті розглядається як інтеркультурний акт, де важливо зберегти смисли, традиції, естетичні норми, притаманні культурі-джерелу.

М. Cronin визначає культурний переклад як процес «переосмислення локального у глобальному контексті», підкреслюючи, що текст мистецького або культурологічного характеру завжди функціонує у просторі цінностей і світоглядів [33, с. 62]. Цей підхід особливо важливий у перекладі музейних,

виставкових чи освітніх матеріалів, де мова стає інструментом репрезентації національної культури.

2. Естетико-комунікативний підхід базується на тезі, що художній і культурологічний текст є формою естетичного впливу, а перекладач має передати не лише зміст, а й емоційно-естетичний ефект оригіналу. Як зазначає F. Schleiermacher, переклад є “рухом автора до читача або читача до автора”, і від вибору напряму залежить художня адекватність [53, с. 49].

Цей підхід знайшов розвиток у працях P. Newmark, який розрізняв семантичний переклад (орієнтований на оригінал) та комунікативний переклад (орієнтований на рецептора) [47, с. 45]. У культурологічних і мистецьких текстах зазвичай переважає комунікативна стратегія, проте збереження художнього стилю вимагає балансу обох принципів.

3. Герменевтичний підхід започаткований H-G. Gadamer, розглядає переклад як інтерпретацію смислів, де перекладач вступає в діалог з текстом і культурою. Автор підкреслює, що “переклад є способом розуміння іншого” [37, с. 385]. У перекладі культурологічних і мистецьких текстів цей підхід актуалізується через аналіз символів, метафор, культурних алюзій і контекстуальної асоціативності.

Герменевтичний підхід дозволяє перекладачу враховувати естетичну багатозаровість тексту, тобто глибину підтекстів, алюзій та архетипів. Саме тому переклад мистецьких описів, критичних есе або каталогів потребує не буквального відтворення, а інтерпретації через систему понять цільової культури.

4. Функціонально-динамічний підхід - згідно з теорією H. Vermeer (*Skopos theory*), основною метою перекладу є досягнення функціональної еквівалентності між оригіналом і перекладом [58, с. 231]. Це означає, що переклад має бути адаптований до мети комунікації, аудиторії та культурного контексту. У перекладі мистецьких текстів це означає створення аналогічного естетичного впливу, навіть якщо формальні засоби змінюються.

Е. Nida [46 с. 159] увів поняття *dynamic equivalence* - “динамічної еквівалентності”, тобто відповідності не формі, а смислового та емоційного впливу. Цей підхід особливо ефективний у перекладі описів творів мистецтва, виставкових текстів, рекламних брошур, де важлива реакція читача, а не букввальна точність.

5. Постструктуралістський і когнітивно-семіотичний підхід розглядає переклад як інтерпретацію знакових систем, де текст постає як мережа культурних і візуальних кодів. Як зазначає S. Bassnett, культурологічний текст є “відбиттям ідеології через мову”, тому переклад вимагає реконструкції не лише граматики, а й світоглядної системи автора [30, с. 72].

Когнітивний аспект перекладу мистецьких текстів полягає у відтворенні ментальних моделей сприйняття, тобто способів, якими різні культури кодують красу, гармонію, стиль і символи. У цьому контексті перекладач виступає не просто як мовний фахівець, а як культурний аналітик.

Таким чином, переклад текстів культурологічного та мистецького спрямування є процесом інтерпретації культурного змісту, що поєднує лінгвістичні, естетичні й когнітивні стратегії. Кожен із теоретичних підходів - культурологічний, естетико-комунікативний, герменевтичний, функціонально-динамічний і когнітивно-семіотичний - визначає власний рівень аналізу тексту. Їхня інтеграція забезпечує адекватність перекладу, збереження художньої цінності та автентичності культурного контексту.

1.3 Візуальний контент у перекладацькому процесі: інтермодальність і семіотичні аспекти

У сучасних умовах глобалізованої цифрової комунікації візуальний компонент перекладу виходить за межі поліграфічного чи медійного дизайну - він стає стратегічним елементом міжкультурного впливу. В епоху штучного інтелекту, автоматизованої локалізації та мультимодальних платформ (соціальні мережі, інтерактивні карти, освітні гіді, AR- і VR-контент) перекладач фактично перекодує текст і відповідає за цілісність смислу у полі

взаємодії людини й технології. Дослідження інтермодальності й семіотичних аспектів перекладу сьогодні має не лише теоретичну, а й прикладну цінність - воно визначає компетентності перекладача майбутнього.

Отже, сучасні тексти дедалі частіше є мультимодальними: смисл вибудовується взаємодією вербальних і невербальних режимів (зображення, колір, типографіка, макет, звук, рух). У таких умовах перекладач працює не лише з мовною формою, а й із інтермодальністю - узгодженням смислів між різними знаковими системами. Теоретичні підвалини цієї оптики задають:

а) поняття інтерсеміотичного перекладу R. Jakobson визначається як «інтерпретація вербальних знаків засобами знаків інших, невербальних систем» (intersemiotic translation) - тобто легітимується перенос смислу між режимами (наприклад: слово - зображення, дані - інфографіка, мова - жест) [42, с. 233]. Для перекладознавства це означає: еквівалентність може бути досягнута за допомогою невербальних параметрів (композиції, кольору, піктограм, темпу), а не лише за рахунок лексико-граматичних відповідників. Відтак перекладач планує не тільки текст, а й інтермодальну координацію - як перекладений фрагмент «встає» у макет, чи зберігає він ієрархію, читабельність і очікувану траєкторію сприйняття [42].

б) соціально-семіотична граматики візуального дизайну G. Kress і T. van Leeuwen описує візуальні тексти, які мають репрезентативні, інтеракційні та текстові (композиційні) функції; значення соціально зумовлені, а отже інтерпретації - культурно специфічні. Особливо важливими для перекладача є інформаційні полярності «Given–New» і «Ideal–Real», розміщення елементів (ліворуч/праворуч) та центральна/периферійна композиція, адже вони визначають очікувану траєкторію читання й акценти. Порушити їх невдалою компресією/розгортанням перекладу - означає порушити смисл. Вчені наводять приклади, де саме композиція слугує носієм повідомлення (напр., варіанти центрального компонування; поляризація блоків як Given/New чи Ideal/Real) [45, с. 194, с. 212].

в) риторика взаємодії слова й образу у R. Barthes пояснює, як слово взаємодіє з образом у двох режимах: anchorage - вербальний підпис «якорить» багатозначність зображення, спрямовуючи інтерпретацію; relay - слово та образ «підхоплюють» одне одного, ведучи наратив чергою. Для перекладача це прямі вказівки до тональності підписів і легенд: у правових/наукових матеріалах частіше потрібне anchorage (стисла, нейтральна точність), тоді як у виставкових, освітніх, медійних - допустиме relay (інформативний наратив, який додає нову смислову ланку) [28, с. 38–39].

г) сучасні підходи в аудіовізуальному перекладі (L. Perez-Gonzales, J. Diaz Cintas, A. Remael) розглядають аудіовізуальний переклад (AVT) - галузь, де інтермодальна координація давно стандартизована: субтитри підлягають часовим і просторовим обмеженням, взаємодіють із ритмом монтажу, звуком і кадром; аудіодескрипція та SDH (subtitles for the deaf and hard-of-hearing) формалізують передачу невербальних сигналів. Оглядові праці (L. Perez-Gonzales) систематизують моделі та методи AVT; підручники з субтитрування [34] формулюють практичні норми читабельності й синхронізації. Для письмових мультимодальних носіїв (панелі, інфографіки, сайти) ці принципи доречні як правила пріоритезації змісту (не дублювати те, що видно; вербалізувати те, чого не видно/неочевидно) [34; 51].

д) мультимодальна аналітика (К. О’Halloran) наполягає на виокремленні семіотичних ресурсів (language, image, music, gesture тощо) та їхніх «семантичних розширень» при комбінуванні у реальних артефактах. Методична рекомендація: інвентаризувати модальності (що «каже» кожна), вимірювати їхню вагу й конфлікти (де переклад порушує композицію/читабельність), і лише потім ухвалювати перекладацькі рішення (компресія/розгортання, калька/перефраз, локалізація піктограм) у зв’язці з дизайнером/редактором [50].

Описані теоретичні засади формують методологію, де переклад розглядається як співдизайн смислу між мовою та іншими знаковими ресурсами.

Отже, проведений теоретичний аналіз свідчить, що інтермодальність у перекладі не обмежується лише лінгвістичними або когнітивними аспектами, а передбачає практичну взаємодію різних семіотичних ресурсів у процесі створення цілісного комунікативного продукту.

Щоб зрозуміти, як інтермодальність функціонує на практиці, варто звернутися до реальних перекладацьких кейсів, у яких текст, зображення, дизайн і контекст зливаються в єдине смислове ціле.

1. Виставкові панелі / музейні тексти – вимоги (ієрархія (заголовки - основний текст - підпис - легенда), лаконізм підписів (anchorage), стабільність композиції Given/New чи Ideal/Real). Перекладацькі рішення: лексична компресія, уніфікація термінів, погодження довжини рядка й кеглю, локалізація піктограм (кольори ризику, культурні позначки). Теоретичним підґрунтя цього кейса виступає граматика композиції G. Kress і T. van Leeuwen [45 с. 194; 212].

2. Інфографіка і карти - переклад здійснюється із урахуванням просторових обмежень; заміна повторюваних словесних маркерів піктограмами; погодження локальних конвенцій (кольори, шрифти). Соціальна семіотика підказує: коди не універсальні, їх треба локалізувати [45].

3. Веб-інтерфейси - локалізація microsору (лейбли, кнопки, тости) змінює ширини та акценти; потрібне тестування на брейкпойнтах. Принципи - пріоритет читабельності й регуляція взаємодії режимів (текст ↔ іконка ↔ колір). К. О’Halloran пропонує мислити цими режимами як ресурсами, що комбінуються [50].

4. Відео / субтитри – відбувається синхронізація і «економія уваги»: субтитр не дублює очевидне з кадру (anchorage), а подає те, чого кадр не дає; для SDH - стандартизовані позначення звуків/джерел. Практичні норми - у фаховій літературі AVT [51].

Наведені приклади засвідчують, що інтермодальність у перекладацькому процесі реалізується через поєднання вербальних, візуальних та когнітивних стратегій, які формують цілісний смисловий простір тексту. Проте ефективність таких стратегій потребує чіткої методики аналізу та

планування перекладацьких дій, що дозволяє координувати взаємодію між різними модальностями. Саме тому далі розглянемо алгоритм аналізу мультимодального матеріалу, який може слугувати інструментом для перекладача під час роботи з текстами, що поєднують різні семіотичні ресурси.

- Інвентаризація модальностей: що вербалізує текст, що - зображення, що - колір/типографіка/верстка (К. О’Halloran);
- Функційна карта слова й образу: де потрібен anchorage, де допустимий relay [28 с. 38–39];
- Інформаційна архітектура: перевірка полярностей Given/New та Ideal/Real [45, с. 194; 212];
- Конфлікти: де переклад порушує ритм, ієрархію, контраст; що треба скоротити/розгорнути; які піктограми локалізувати;
- Рішення: компресія/парафраз, уніфікація термінів, локалізація візуалів, погодження з дизайнером;
- Валідація: пробне читання/перегляд у «робочому таймінгу» (принципи AVT) [50].

Запропонований алгоритм демонструє, що якість мультимодального перекладу визначається не лише технічною точністю чи структурною узгодженістю, а й усвідомленням перекладачем соціальної та етичної відповідальності.

Перекладач, який працює з візуальними та вербальними ресурсами, завжди впливає на сприйняття інформації, формує певні культурні смисли й може або підтримати, або порушити принципи інклюзивності та коректного представлення реальності.

Саме тому слід згадати і про ризики і етичні аспекти перекладацької діяльності, пов’язані із забезпеченням доступності, соціальної чутливості та культурної відповідності мультимодального контенту.

Соціальна семіотика наголошує: вибір знакових ресурсів - соціально значущий (колірні коди небезпеки, зображення людей, піктограми). У перекладі це означає відповідальність за доступність (контраст, розмір шрифту,

альтернативний текст, субтитри/AD), репрезентацію (уникнення стереотипних іконографій) та правильне «якоріння» смислів у підписах і легендах. Ігнорування цих параметрів спричиняє втрату змісту, помилкові інтерпретації та порушення етичних стандартів комунікації. Теоретичні орієнтири тут G. Kress і T. van Leeuwen (культурна специфічність візуальних кодів) і M. Barthes (режими anchorage/relay) [45; 28, с. 194; 212; 38–39].

Отже, аналіз інтермодальності та семіотичних аспектів перекладу доводить, що сучасний перекладацький процес виходить за межі традиційного лінгвістичного підходу. Сьогодні перекладач виступає не лише посередником між мовами, а й інтерпретатором між семіотичними системами - вербальною, візуальною, графічною, аудіальною. У роботі з мультимодальними текстами він координує смисли між словами, зображеннями, кольорами, простором сторінки та цифровими елементами, забезпечуючи цілісність комунікативного впливу.

Робота з візуальним контентом вимагає від перекладача також комплексної мультимодальної компетентності: уміння читати та інтерпретувати зображення, розуміти дизайн і макет, співпрацювати з редакторами та дизайнерами. Запропонований алгоритм аналізу мультимодального матеріалу дозволяє забезпечити структурну узгодженість і семантичну точність перекладу, що є ключовим у сучасних видах комунікації - від музейних експозицій до цифрових медіа.

Особливої актуальності набувають етичні та соціальні аспекти перекладу: забезпечення доступності, інклюзивності, культурної коректності та відповідальності за репрезентацію образів. У добу цифрової глобалізації перекладач стає не лише мовним фахівцем, а й медіатором між культурами і технологіями, що визначає його роль у збереженні цілісності та достовірності смислів у міжкультурному просторі.

Підсумовуючи, можна дійти висновку, що переклад візуально-вербальних текстів сьогодні слід розглядати як мультимодальний акт комунікації, де мова, образ і технологія діють у єдності. Усвідомлення інтермодальної природи

перекладу відкриває нові перспективи розвитку перекладацької теорії, практики та освіти у контексті сучасного інформаційного суспільства.

1.4 Особливості термінології та культурних реалій у проєктах цифрової спадщини

Проєкти цифрової спадщини (музеї, архіви, бібліотеки, платформи агрегаторів) функціонують у полі багатомовності, багатостандартості та міжкультурної взаємодії та міжкультурної комунікації, як взаємодії культур, за якої вони вступають у діалог і, у процесі якого, виявляється специфіка кожної культури як системи [22, с. 140]. В офіційному визначенні ЮНЕСКО цифрова спадщина охоплює унікальні ресурси знань та вираження, народжені цифрово або оцифровані з аналогових носіїв, що мають зберігатися та бути доступними суспільству у довгостроковій перспективі. Це не лише культурні й освітні матеріали, а й технічні, правові та адміністративні ресурси, для яких критично важливі термінологічна узгодженість і коректна репрезентація культурних реалій [55].

Проте, у сучасному культурному середовищі поняття *цифрова спадщина* охоплює не лише текстові чи візуальні ресурси, а й оцифровані пам'ятки архітектури, археології та монументального мистецтва, які зберігаються у вигляді 3D-моделей, віртуальних турів, фотографічних баз та мультимедійних архівів. Відповідно до визначення ЮНЕСКО, цифрова спадщина включає «унікальні ресурси людського знання та вираження, створені в цифровій формі або переведені у цифровий формат, що мають довгострокову культурну цінність» [55, с. 4].

Сьогодні дедалі більше музеїв, бібліотек і дослідницьких центрів створюють онлайн-платформи для збереження та популяризації архітектурних пам'яток, що мають світове та національне значення. Наприклад, у межах ініціативи *Europeana* цифрово представлені об'єкти європейської архітектурної спадщини - від готичних соборів і ренесансних палаців до пам'яток індустріальної доби.

В українському контексті до таких об'єктів належать *Софійський собор у Києві, Києво-Печерська лавра, ансамбль історичного центру Львова, Хотинська фортеця, замкові комплекси Західної України, дерев'яні церкви Карпатського регіону*, а також пам'ятки модернізму ХХ століття, які нині активно оцифровуються в межах національних і міжнародних проєктів (*Digital Heritage Ukraine, 3D Heritage Mapping, Google Arts & Culture* тощо).

Для опису архітектурних об'єктів застосовуються спеціалізовані термінологічні системи - класифікації за типом споруди (собор, дзвіниця, бастіон), стилем (бароко, модерн, конструктивізм), матеріалом, функцією та станом збереження. Такі терміни потребують узгодженості між мовами та культурами, адже, наприклад, поняття *хата-мазанка, дерев'яна церква бойківського чи карпатського типу* або *кам'яниця* не мають точних відповідників в англійській терміносистемі.

Таким чином, цифрові проєкти, що репрезентують архітектурну спадщину, стоять перед подвійним завданням:

- забезпечити термінологічну точність і наукову достовірність опису архітектурних пам'яток;
- передати культурно-історичні реалії, притаманні конкретній національній традиції, засобами зрозумілими міжнародній аудиторії.

Вирішення цих завдань потребує глибокого розуміння інтернаціональної музейної термінології, стандартів опису (CIDOC CRM, LIDO, EDM) і перекладацьких стратегій адаптації культурних реалій у мультимовних інформаційних системах, які забезпечують інтеперабельність між установами й країнами:

- *CIDOC CRM (ISO 21127:2023)* - онтологія культурної спадщини, що підтримує семантичну сумісність описів, включно з геопросторовими та хронотопічними зв'язками; стандартизований профіль дає змогу робити спільні запити та об'єднувати дані різних музеїв/архівів [32].

- *Europeana Data Model (EDM)* - міждомenna модель, яка «надбудовується» над локальними схемами (LIDO, EAD, METS) і виводить

опис на рівень Семантичної павутини (RDF), що важливо для зв'язуваних даних та багаторазового використання метаданих [36].

Ці моделі безпосередньо задають термінологічні рамки (класи / властивості), вимагаючи точного зіставлення локальних терміносистем із глобальними словниками.

Як бачимо з наведених вище прикладів, цифрові гуманітарні ініціативи у сфері архітектурної спадщини потребують не лише технічних рішень, а й термінологічної уніфікації.

Різні установи описують ті самі об'єкти з використанням відмінних систем класифікації, назв стилів чи функцій будівель, що створює проблеми сумісності даних. Тому далі доцільно розглянути структуру міжнародних стандартів і онтологій, які формують термінологічну інфраструктуру сучасних цифрових проєктів спадщини.

Важливою складовою цих міжнародних стандартів є системи контрольованих словників, які забезпечують узгодженість термінології між різними мовами, базами даних і культурними установами. Саме вони слугують посередньою ланкою між онтологічними моделями та реальними описами об'єктів, дозволяючи уникати дублювання назв, варіативності форм і термінологічних розбіжностей:

- *Getty Vocabularies (AAT, TGN, ULAN)* підтримують багатомовність, «пріоритетність мови», фіксацію джерел і сторінок для походження терміна, а також статуси варіантів (*preferred/non-preferred*) - це критично для узгодженості в інтерфейсах і в обміні даними. Зокрема, редакційні настанови вимагають вказувати джерело та сторінку походження терміна, і фіксують «*preferred flag for language*»/«*language status*» під час багатомовного опису [38].

- Для панєвропейських агрегаторів, як-от *Europeana*, багатомовність - стратегічний пріоритет (навігація сайтом усіма мовами ЄС, багатомовні поля метаданих, переклад інтерфейсу та таксономій). Це потребує системних правил еквівалентності між мовами та вимірювання «ступеня багатомовності» метаданих [36].

Контрольована лексика мінімізує розбіжності між назвами, стилями й категоріями, підвищуючи точність пошуку та коректність міжмовної навігації.

Проблема культурно-специфічних одиниць (culture-specific items, CSIs) у цифрових проєктах особливо гостра: частина понять не має прямого відповідника в інших мовах/культурах (етнографізми, історичні інститути, унікальні явища матеріальної/нематеріальної спадщини). Відомі підходи в перекладознавстві пропонують спектр стратегій - від доместикації (адаптації під культуру реципієнта) до форенізації (збереження «чужості» з поясненнями/глосами). Для класифікації CSIs і вибору перекладацьких рішень часто посилаються на праці J. Aixela [25] та дискусію L. Venuti про доместикацію/форенізацію.

У контексті цифрової спадщини це означає видиме маркування культурної специфіки в метаданих (scope notes, local notes), використання локалізованих пояснень і зв'язків із авторитетними довідковими джерелами (тезаурусами, енциклопедіями) для уникнення редукціонізму.

Особливу групу культурно специфічних одиниць становлять імена власні, які безпосередньо відображають національну ідентичність, історичні традиції та мовні норми певного суспільства. Саме вони нерідко створюють найбільші труднощі під час перекладу й стандартизації у цифрових базах даних, особливо в умовах багатомовності та міжнародного обміну інформацією.

Імена власні (антропоніми, топоніми, екзоніми/ендоніми) - зона підвищених ризиків у багатомовних платформах. Рекомендації UNGEGN [64] для України кодифікують нормативну транслітерацію українських назв латинкою, щоб уникнути варіативності («Kyiv» vs «Kiev») і забезпечити коректний пошук та зіставлення. Для проєктів цифрової спадщини це означає:

1. Єдину політику транслітерації (вибір системи + фіксування у полі метаданих);
2. Відстеження варіантів (altLabel, variant forms);
3. Зв'язування з авторитетами (наприклад, TGN/Geonames - Toponymic guidelines for map editors and other editors)

Проте у музейній/архівній практиці однакові слова в різних мовах можуть мати неідентичні обсяги значення (наприклад, «колекція», «пам'ятка», «експонат»), тому тут необхідна уніфікація термінів через реєстри відповідників (mapping словників до EDM/CIDOC CRM); scope notes для пояснення меж поняття; локальні поля роз'яснень у метаданих (на кшталт skos:note, skos:scopeNote). Практика Europeana та Getty демонструє, що чіткі примітки й джерела зменшують розмитість і підвищують перетворюваність даних [36].

Для цифрових колекцій доцільно також комбінувати:

- форенізацію для унікальних етнокультурних реалій (із короткою глосою/приміткою),
- доместикацію для інтерфейсних елементів і навігації (юзабіліті, доступність),
- динамічну еквівалентність для узгодження термінів у популяризаторських/освітніх поясненнях. Важливо розділяти термінологічне ядро (control fields) і описові/популярні тексти, де більше простору для адаптації [46].

Важливо чітко розділяти термінологічне ядро (control fields), яке підпорядковується міжнародним стандартам, і описові чи популярні тексти, де можливе певне стилістичне або культурне варіювання для кращого сприйняття аудиторією.

Таким чином, питання перекладу термінів у цифрових гуманітарних проєктах неможливо розглядати окремо від організаційної складової - процесів і ролей, пов'язаних із керуванням термінологією та культурними значеннями.

Від якості цієї роботи залежить не лише узгодженість метаданих, а й цілісність комунікації між установами.

Ефективне керування термінами вимагає чітко визначеного розподілу ролей і процедур. Рекомендований робочий цикл включає такі етапи:

1. Термінологічний аудит (виявлення неоднозначностей, зіставлення локальних термінів із EDM/CIDOC);

2. Політика назв і транслітерації (UNGEGN/національні стандарти) та її опис у внутрішній документації проєкту;
3. Мапінг і нормалізація (SKOS, owl:sameAs, altLabel),
4. Глосарії + score notes (джерела, сторінки, дата затвердження),
5. Мультиекрана локалізація інтерфейсу (пріоритетні мови, довжини рядків, юзабіліті),
6. Оцінювання багатомовності (метрики повноти перекладів полів метаданих, як у кейсі Europeana) [43].

Цифрові платформи мають дбати також про доступність і етичну репрезентацію (інклюзивні формулювання, недискримінаційні зображення, коректні етноніми/демоніми), а також про довготривале збереження цифрового контенту, визначене в хартіях та рекомендаціях ЮНЕСКО (відбору, опису, збереження). Це не лише питання техніки, а й соціальної відповідальності: неконсистентні терміни й хибні реалії породжують помилки в пошуку, викривлення смислів і «випадання» груп із видимості [55, 56].

Отже, успішні проєкти цифрової спадщини поєднують стандартизовану термінологічну базу (CIDOC CRM / EDM + контрольована лексика) із чутливими до культури перекладацькими стратегіями. Багатомовність не зводиться до «перекладу інтерфейсу» - вона охоплює онтології, тезауруси, політику назв і глоси. Запровадження чітких правил (джерела терміна, сторінки, статус мови; політика транслітерації; маркування реалій і score notes) зменшує неоднозначності та робить культурні артефакти доступними, пошуковними й коректно репрезентованими у глобальному інформаційному просторі.

РОЗДІЛ II ПРАКТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПЕРЕКЛАДУ МАТЕРІАЛІВ ПРОЄКТУ HICART I

2.1 Характеристика корпусу матеріалів проєкту HICART I: структура, типи контенту, аудиторія

Проєкт HICART I - це транскордонна ініціатива, реалізована на основі програми *Карпатський культурний шлях* (carpathianculturalroute.com) [16; 31] за участі Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу. Його мета - інтеграція матеріальної та нематеріальної спадщини регіону у спільний цифровий простір.

Проєкт HICART I спрямований на валоризацію історико-культурної спадщини Карпатського євро регіону, що охоплює території Івано-Франківської та Закарпатської областей України та повіту Марамуреш у Румунії [40]. Загальна сума гранту становить приблизно 330 088,18 євро з підтримки ЄС [16].

Корпус матеріалів HICART I - це текстові, візуальні й мультимедійні ресурси, присвячені понад 40 культурним об'єктам, зокрема 11 пам'яткам ЮНЕСКО. Структура платформи побудована за принципом інтерактивного маршруту, де кожен об'єкт супроводжується історичною довідкою, фотографіями, картографічним розташуванням і посиланням на суміжні джерела:

Перший (базовий) рівень становить описова база: для кожного пункту маршруту подано стисло історичну довідку, функціональне призначення об'єкта, його культурну цінність і сучасний статус використання (музей, сакральна споруда, громадський простір тощо). Ці описи доповнюють фрагменти з ширшого контексту регіону (музейні колекції від праісторичних артефактів до сучасності; роль історичних будівель як концертних залів, галерей, культурних інституцій), що робить корпус не набором «ізолюваних карток», а цілісним довідково-нарративним масивом про Карпати [40, 16].

Другий рівень - реєстр об'єктів з фільтрами та навігацією (Україна/Румунія; типи пам'яток). У цьому реєстрі, зокрема, виділено сакральну дерев'яну архітектуру (як-от Церква Зішестя Святого Духа в Рогатині, об'єкт Світової спадщини ЮНЕСКО), музеї, історичні пам'ятки та парки мініатюр - такий поділ структурує пошук і задає термінологічні категорії для подальшого аналізу [40, 16].

Наприклад, Таблиця 1 показує репрезентативність корпусу: географічне охоплення (Україна – Румунія), типологічну різноманітність (храми, музеї, палаци), а також баланс між матеріальною й нематеріальною культурою.

Таблиця 2.1

Об'єкти маршруту НІСАРТ І: типологія, короткий опис, статус

<i>№</i>	<i>Назва об'єкта</i>	<i>Тип / Категорія</i>	<i>Короткий опис</i>	<i>Статус / Визнання</i>
1	Церква Зішестя Святого Духа, Рогатин	Сакральна архітектура	Дерев'яна церква XVII ст. у стилі бойківського бароко; зразок традиційного карпатського зодчества	Об'єкт Світової спадщини UNESCO
2	Національний заповідник «Давній Галич»	Сакральна споруда	Комплекс пам'яток історії та культури стародавнього Галича та Галицько-Волинської держави XII-XIII ст.	Пам'ятка архітектури національного значення
3	Фортечна галерея «Бастіон»	Міське середовище / архітектурний ансамбль	Залишки старовинної міської фортеці	Об'єкт регіональної охорони
4	Музей мистецтв Прикарпаття	Архітектурна пам'ятка	Споруда у формі тринавної базиліки з трансептом у стилі бароко з елементами ренесансу	Історико-архітектурна пам'ятка національного значення
	Національний музей	Культурний	Культурна інституція з	Національний

5	народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Йосафата Кобринського, Коломия, Косів, Яремче	центр / музей	дослідження, збереження і популяризації народної культури та мистецьких надбань Карпатського регіону	музей
6	Церква Різдва Пресвятої Богородиці, Нижній Вербіж	Сакральна архітектура	Дерев'яна церква, побудована приблизно 1788-1808 рр.	Світова спадщина UNESCO
7	Парк-музей «Карпати в мініатюрі», Яремче	Музей	Відомі об'єкти культурної спадщини Яремчанщини зменшені в 25 разів в порівнянні з оригінальними розмірами	Об'єкт регіональної охорони
8	Музей Марамеруш, Сігету -Мармаціей	Музей	Музейний комплекс з етнологічною домінантою	Об'єкт регіональної охорони
9	Дерев'яна церква «Святої Параскеви», Десешть	Культурна споруда	Традиційна архітектура марамурських церков, зведена в 1717 р.	Світова спадщина UNESCO
10	Музей історії та археології повіту Марамуреш	Культурна установа	Музей інвентарних об'єктів середньовічної археології	Об'єкт регіональної охорони

Третій рівень - картографічний: інтерактивні карти/схеми із прив'язкою до транспортної інфраструктури та кордонів програми, що підсилює турпланування та просторову інтероперабельність описів.

Нарешті, організаційно-методичний блок (опис партнерства, бюджет, період реалізації) фіксує адміністративні метадані корпусу (дати, фінансування, географія), що важливо для реплікації досвіду та цитування у дослідженнях. За

даними офіційного реєстру програм HUSKROUA/KEEP, HICART (I) реалізовувався 20.07.2021–19.07.2023 із загальним бюджетом €366 764,66 (EU funding €330 088,18) [65, 66].

Слід наголосити, що проєкт *HICART I* координувався у межах транскордонної програми ЄС і мав на меті створення єдиного культурного маршруту для України та Румунії [16]. Матеріали з офіційного сайту та партнерських організацій (зокрема AEDIF Івано-Франківськ) демонструють практичну реалізацію перекладацьких рішень під час підготовки тримовного мультимедійного гіда [1].

Корпус дослідження поєднує кілька медійних шарів:

1) Текстові: лаконічні картки об'єктів, розширені сторінки «Про маршрут/Історія», які вибудовують метанаратив про багатокультурність та історичну стратифікацію регіону (від народних ремесел і етнографії до складних періодів ХХ ст.).

2) Візуальні: сучасні та архівні фото, іноді панорами; в окремих випадках - згадки про 3D/VR-візуалізацію як ціль розвитку цифрової подачі;

3) Картографічні: інтерактивні мапи та PDF-схеми маршруту;

4) Навчально-популярні: матеріали для відвідувачів, що інтегрують інформацію про ремесла, локальні практики, події;

5) Адміністративні/проєктні: прес-релізи, новини, партнери, що документують життєвий цикл ініціативи.

Така медійна різноманітність зумовлює й термінологічну поліфункційність: у корпусі співіснують офіційно-довідкова лексика (для карток), маркетингові тексти (для промоції маршруту) та науково-популярні описи (для контекстуалізації).

Крістофер Джон Тейлор підкреслює важливість мультимодального підходу до перекладу, де взаємодіють текст, зображення та інтерактивний контент. Відтак перекладач має забезпечити “візуально-текстову когерентність” – відповідність перекладу підписів, міток, назв і картографічних елементів до структури зображень [14].

Матеріали HICART I спрямовані щонайменше на три групи користувачів:

По-перше, мандрівники/туристи - для них корпус виконує навігаційну й ознайомчу функцію (вибір об'єктів, планування маршруту, очікування відвідання).

По-друге, фахівці культурної спадщини та науковці - завдяки описам контекстів, предметним рубрикаціям і прив'язці до міжнародних категорій (UNESCO), цей масив зручний як стартова «інвентаризаційна» точка та як прототип структури метаданих для локальних каталогів.

По-третє, місцеві громади/освітні ініціативи - контент підсилює локальну ідентичність, популяризує ремесла, фестивалі та освітні практики; у перспективі саме цю складову розширює наступна фаза (HICART II), орієнтована на посилення візуалізації маршруту та залучення відвідувачів.

Аргумент повноти корпусу HICART I. визначає тісний зв'язок із подальшим розвитком (HICART II). Офіційні повідомлення ІФНТУНГ та програми Interreg NEXT фіксують, що HICART II (2025–2026) з бюджетом €318 301,20 (внесок ЄС €286 471,08) має розвивати саме видимість і аналітику існуючого маршруту: соціологічні опитування відвідувачів, дослідження об'єктів, комунікаційні та навчальні активності. Це свідчить, що корпус HICART I уже виконав базову роботу зі збирання та систематизації об'єктів, а наступна фаза спрямована на поглиблення представленості й залучення аудиторій (візуальні поліпшення, події, транскордонні тренінги) [40; 16; 64; 65].

Отже, корпус HICART I - це багаторівнева сукупність описових, візуальних і картографічних матеріалів, підкріплена адміністративними метаданими (дати/бюджет/партнерства) і чіткою реєстровою логікою (40 об'єктів / 11 ЮНЕСКО). Його побудова відповідає цілям транскордонного культурного маршруту: забезпечити інвентаризацію спадщини, надати інструменти навігації та сформуванню комунікаційний наратив для різних груп користувачів. Для подальшого перекладацького та термінологічного аналізу це означає роботу з кількома реєстрами тексту (довідковий/маркетинговий /освітній), перевірку термінологічної узгодженості між мовами маршруту та

зіставлення локальних назв і категорій із міжнародними класифікаціями (UNESCO; категорії типів об'єктів), що особливо актуально на етапі розбудови НІСАРТ II.

2.2 Аналіз перекладу текстового контенту «Карпатського культурного шляху»: терміни, культурні концепти, стилістичні особливості

Текстовий контент проєкту «Карпатський культурний шлях» є прикладом транскордонної комунікації, у якій переплітаються елементи культурного дискурсу, туристичного маркетингу та інституційної репрезентації регіону. Переклад таких текстів виконує не лише інформативну, а й культуроінтерпретаційну функцію: він покликаний не просто відтворити зміст, а передати цінності, символіку та стиль комунікації, властивий Карпатському регіону. Такий інтегративний підхід дозволяє розглядати переклад як багатоаспектну складну діяльність, у якій нової інтерпретації набуває взаємозв'язок мови і культури, а також роль перекладача [12, с. 83].

У межах цього аналізу розглянемо термінологічний апарат, переклад культурних концептів та особливості стилістичного оформлення контенту на прикладі українсько-англомовної версії сайту маршруту та пов'язаних інформаційних матеріалів.

Передусім, терміносистема проєкту характеризується поєднанням фахової лексики з галузі культурної спадщини, туризму та регіональної політики. Одним із ключових понять є «*культурна спадщина*», що перекладається як *cultural heritage*. Це не лише загальноживаний термін, а концепт, який об'єднує пам'ятки архітектури, народні ремесла, фольклор, гастрономічні традиції. В українському тексті наголос робиться на духовній і символічній цінності спадщини, тоді як англомовна версія надає перевагу практичному аспекту - можливості досвіду та участі туриста. Наприклад, вислів «*відчуй дух Карпатської спадщини*» трансформується у “*experience the spirit of*

Carpathian heritage», що зміщує фокус із цінності пам'яток на особистісний досвід подорожі.

Інший складний термін - «валоризація спадщини» - є запозиченням із європейського науково-політичного дискурсу і вживається у значенні «підвищення цінності, активізація використання спадщини у розвитку територій». Український варіант часто передає його у формі «розвиток та популяризація», однак у перекладі на англійську точніше відповідником буде *valorisation* або *enhancing the value of heritage*. Вибір перекладацької стратегії тут має вирішальне значення: надмірна спрощеність («promotion of heritage») може зруйнувати академічний відтінок і віддалити текст від європейського контексту культурної політики.

Серед термінів туристичного блоку варто виділити також *транскордонний маршрут (cross-border route)*, *інтегрований продукт культурної спадщини (integrated cultural heritage product)*, *крафтове виробництво (artisan craft production)* та *народне мистецтво (folk art)*. Усі вони відображають синтез культурного й економічного компонентів, тому перекладачеві необхідно враховувати як точність, так і стилістичну функцію. Наприклад, у перекладі фрази *крафтові майстерні, де оживають традиції* - “*artisan workshops where traditions come alive*” - використано метафоричний вираз, який зберігає динаміку оригіналу та створює у читача відчуття живої спадковості.

Особливу увагу слід звернути на культурні концепти, що становлять семантичне ядро тексту. Концепт «*шлях*» у назві маршруту має багатозначний характер: це не лише фізичний маршрут, але й символ подорожі у часі та культурі. Українське слово «шлях» містить історичні конотації - від «торгового шляху» до «життєвого шляху», - тому його англійський відповідник *route* частково втрачає цю глибину. Оптимальним міг би бути варіант *Carpathian Cultural Trail*, де *trail* передає не лише дорогу, але й досвід мандрівки. Так само концепт «традиція» в англійському перекладі має декілька шарів: *tradition*,

custom, heritage practice. Вибір конкретного еквівалента залежить від контексту - чи йдеться про живу традицію, чи про історичну пам'ять.

Цікавою особливістю є стилістика українських оригінальних текстів, яка поєднує елементи інституційної інформації та рекламного дискурсу. На сайті часто вживаються риторичні запитання та емоційні звернення: «Провести цікаву тижневу мандрівку? Веселі вихідні для всієї родини?» - що формують ефект залучення. Переклад таких конструкцій англійською потребує адаптації, оскільки пряме копіювання емоційних вигуків може здатися надмірним для англомовної аудиторії. Тому перекладач замінює риторичне питання на більш м'який заклик: *“Looking for a memorable Carpathian weekend? Discover culture, crafts, and nature in one journey.”* Таке рішення дозволяє зберегти інтерактивність, але адаптувати її до іншої комунікативної культури.

У стилістичному плані переклад повинен враховувати баланс між інформативністю й емоційністю, адже тексти проєкту «Карпатський культурний шлях» поєднують ознаки науково-популярного, промоційного й публіцистичного стилів. Український оригінал часто використовує прикметники з позитивною оцінкою - «унікальний», «захоплюючий», «атмосферний», «автентичний», «незабутній» - що підсилюють емоційне сприйняття і сприяють залученню читача. Такий стиль відповідає комунікативній меті - створити відчуття привабливості маршруту, заохотити до відвідування, викликати інтерес до культурної спадщини регіону.

В англійських перекладах подібна експресивність, як правило, згладжується або трансформується через інші мовні засоби. Це зумовлено відмінностями у стилістичних нормах англомовного туристичного дискурсу, де надмірна емоційність може сприйматися як рекламний перебір або штучність. Замість прикметників-оцінок використовуються конкретизуючі описові конструкції, що апелюють до досвіду, автентичності чи користі для туриста: *“unique destinations for cultural-heritage tourism”, “hands-on experiences with local artisans”, “authentic encounters with Carpathian traditions”*. Такий підхід

зміщує акцент з оцінного на діяльнісний аспект і формує відчуття реальної участі, а не просто споглядання.

Отже, перекладач має знайти еквівалент не на рівні окремих слів, а на рівні стилістичної функції: передати ту ж комунікативну установку через різні мовні ресурси. Якщо український текст створює емоційний ефект через оцінні прикметники, то англійський досягає аналогічного результату за допомогою імперативних конструкцій: *“Discover authentic mountain culture”*, *“Experience the art of traditional pottery”*, *“Meet the craftsmen keeping Carpathian heritage alive”*. Такі рішення забезпечують динамічність, наближають текст до живого мовлення й одночасно зберігають прагматичну спрямованість - залучення потенційного відвідувача.

Важливим є також ритміко-інтонаційний аспект перекладу. Український текст часто побудований на коротких, вигуккових чи питальних реченнях - «Проведи вихідні в Карпатах!», «Хочеш побачити давні традиції?» - тоді як англійський прагне плавності та лаконізму: *“Spend a weekend discovering Carpathian heritage”*, *“Explore ancient traditions in the heart of the mountains”*. Збереження цієї комунікативної динаміки вимагає від перекладача володіння не лише лексичними, а й риторичними засобами обох мов.

Таким чином, стилістичне опрацювання текстів маршруту у перекладі є процесом інтерпретації культурної інтенції, а не просто перенесенням мовної форми. Вдалий переклад підтримує баланс між інформативністю, емоційністю й автентичністю, забезпечуючи одночасно доступність і привабливість тексту для іншомовного читача. Саме завдяки такому підходу переклад стає частиною культурного брендингу Карпатського регіону, сприяючи його впізнаваності у міжнародному комунікаційному просторі.

Питання стилістичної збалансованості тісно пов'язане з проблемою культурної адаптації реалій, адже саме лексеми, що позначають локальні феномени - свята, ремесла, художні техніки чи географічні назви - найчастіше мають виразне емоційне навантаження. У процесі перекладу ці одиниці потребують не лише точного словесного відповідника, а й адекватного

відтворення культурного контексту, який формує їхню стилістичну інтонацію. Тому перекладач повинен діяти не лише як мовний спеціаліст, а і як інтерпретатор культурного змісту, який уміє поєднати інформативність тексту з елементами образності та автентичності. Саме в цьому аспекті переклад текстів про Карпатський регіон перетворюється на інструмент культурної репрезентації, де кожне слово водночас несе естетичну, емоційну й національно марковану функцію.

Назви локальних пам'яток, народних свят чи ремісничих традицій потребують коментарів або часткового пояснення, якщо цільова аудиторія не знайома з регіоном. Так, наприклад, термін *гуцульська кераміка* може бути переданий як *Hutsul pottery (traditional folk ceramics from the Carpathians)*, що поєднує транскрипцію з коротким поясненням. У цьому випадку транскрипція зберігає автентичне етнокультурне маркування, а додане пояснення орієнтує читача, який не знайомий із регіональною традицією. Така стратегія дозволяє уникнути втрати смислу і водночас підтримати автентичність, див. Додаток А.

Подібним чином передаються інші реалії: *Kosiv painted ceramics*, *Verkhovyna craft fairs*, *Hutsul wedding rituals*, *Kolomyia Museum of Folk Art*, *Carpathian embroidery patterns* тощо. Усі ці одиниці відображають глибоко локалізовані культурні феномени, що є носіями етнічної ідентичності. При перекладі таких назв надзвичайно важливо уникнути надмірного узагальнення або спрощення, яке нівелює культурну унікальність (наприклад, переклад «*гуцульська кераміка*» просто як *folk pottery* позбавляє текст етнографічної точності). З іншого боку, надмірна експлікація чи калькування може ускладнити сприйняття тексту.

При перекладі культурних реалій лінгвістичний елемент має співвідноситися з культурним контекстом, якому він належить. Це означає, що мова розглядається як частина культури та ідентичності суспільства [21, с. 424]. Тому перекладач має зберігати баланс між етнографічною точністю та комунікативною зрозумілістю, добираючи оптимальний ступінь коментарності

залежно від жанру тексту - промоційного, науково-популярного чи інформаційного.

У текстах туристичного спрямування найефективнішою є стратегія динамічної еквівалентності, коли оригінальні культурні реалії перекладаються через образи, знайомі цільовій аудиторії, але з позначенням регіональної приналежності. Так, наприклад, назву *Свято полонин* можна передати як *Hutsul Highlander Festival* або *Traditional Carpathian Shepherds' Celebration*, що дає змогу водночас зберегти зміст і пояснити культурну функцію події. У наукових або музейних текстах, навпаки, доцільніше вживати транскрибовану форму з уточненням у дужках, аби зафіксувати локальну термінологію для майбутнього дослідження. Але і існують випадки, коли термін є настільки культурно-специфічним, що найпростіше використати найближчий можливий культурний еквівалент — функціональний еквівалент [21, с. 425].

Переклад мультимедійного контенту у межах досліджуваного проєкту *Carpathian Cultural Route (HICART I)* є невід'ємною частиною популяризації нематеріальної культурної спадщини Карпатського регіону. Особливості перекладу визначаються не лише лінгвістичними аспектами, а й культурологічними, візуальними та семіотичними характеристиками [11, с. 249].

Отже, в перекладі термінів, що позначають елементи матеріальної та нематеріальної культурної спадщини, застосовуються різні способи перекладу, зумовлені жанром тексту, цільовою аудиторією та прагненням зберегти автентичність.

З метою систематизації матеріалу та глибшого осмислення перекладацьких стратегій далі подаємо узагальнену класифікацію основних способів перекладу термінів досліджуваних текстів культурної спадщини:

1. Калькування - цей спосіб перекладу забезпечує формальну точність і часто використовується для термінів, які мають усталені міжнародні відповідники у сфері культурної політики, наприклад: *cultural heritage* - *культурна спадщина*, *cross-border cooperation* - *транскордонна співпраця*,

Sustainable tourism - сталий туризм, *heritage interpretation centre* - центр інтерпретації спадщини, *traditional crafts* - традиційні ремесла.

2. Транскрипція / транслітерація - застосовується для етнокультурних назв, локальних реалій, географічних назв та термінів без точного англomовного еквівалента. Дозволяє зберегти національно-культурну специфіку, наприклад: *hutsul pottery* - гуцульська кераміка, *Verkhovyna* - Верховина, *Kosiv painted ceramics* - Косівська мальована кераміка, *lemko traditions* - лемківські традиції, *hutsul wedding rituals* - гуцульські весільні обряди. Транскрипція створює ефект автентичності й локальної прив'язаності, часто супроводжується коротким поясненням (*hutsul pottery – traditional folk ceramics from the Carpathians*).

3. Описовий переклад (експлікація) - застосовується для термінів, що не мають прямих відповідників або потребують культурного пояснення, наприклад: *hutsul highlander festival* - Свято полонин (традиційне свято настухів Карпат), *custodians of heritage* - носії культурних традицій та охоронці спадщини, *revitalization of folk culture* - відродження і сучасне переосмислення народної культури, *heritage clusters* - мережі об'єктів, об'єднаних спільною культурною темою.

4. Функціональний еквівалент - використовується для термінів, зміст яких передається через поняття, ближчі до культурного досвіду цільової аудиторії, наприклад: *Майстер-класи народних ремесел* - *hands-on workshops in traditional crafts*, *Гастрономічна спадщина* - *culinary heritage / local food traditions*, *Відчуй дух Карпатської спадщини* - *experience the spirit of Carpathian heritage*. Перекладач тут не копіює форму, а передає функцію вислову - викликати інтерес, створити образ участі, зробити текст привабливим для туриста.

5. Комбінований переклад (транскрипція + пояснення) - поєднання двох стратегій - автентичної назви з уточненням змісту, найефективніше для промоційних і культурологічних текстів, наприклад: *hutsul pottery (traditional folk ceramics from the Carpathians)* – гуцульська кераміка (традиційна народна кераміка Карпат), *Kolomyia Museum of folk art* – Коломийський музей народного

мистецтва (етнографічна колекція Гуцульщини), *Kosiv craft fairs* – *Косівські ремісничі ярмарки (центри народного мистецтва)*. Така стратегія зберігає етнокультурний маркер і водночас пояснює його для іноземного читача, що відповідає принципу «динамічної еквівалентності» (Е. Ніда).

6. Адаптація (культурна трансформація) - використовується для промоційних фраз і слоганів, де важливо відтворити емоційний ефект, а не структуру оригіналу, наприклад: *Проведи вихідні в Карпатах! - Spend a weekend discovering Carpathian heritage!*, *Доторкнись до традицій! - Discover authentic Carpathian crafts!*, *Де оживають традиції! - Where traditions come alive!* Адаптація зберігає комунікативну функцію тексту — заохочення, запрошення, залучення читача — і враховує стилістичні норми англомовної аудиторії.

7. Узагальнення та конкретизація - застосовується у випадках, коли поняття не має прямої відповідності, і перекладач обирає ширше або точніше слово для збереження змісту, наприклад: *heritage valorisation* - *популяризація спадщини / підвищення її цінності* (узагальнення), *folk art* - *народне мистецтво / декоративно-прикладне мистецтво* (конкретизація).

Таким чином, у перекладі контенту сайту *Carpathian Cultural Route* простежується комбінація семи основних стратегій: калькування, транскрипція, описовий переклад, функціональний еквівалент, комбінування, адаптація, узагальнення/конкретизація. Така варіативність забезпечує баланс між точністю, автентичністю та комунікативною ефективністю, а сам переклад стає інструментом культурної інтерпретації та міжмовної репрезентації Карпатського регіону. А перекладач виступає посередником між локальною традицією та міжнародним читачем. Така практика не лише сприяє розумінню змісту, а й підтримує культурну видимість регіону, сприяючи формуванню позитивного іміджу українських Карпат у глобальному культурному просторі.

Отже, переклад текстового контенту «Карпатського культурного шляху» вимагає поєднання лінгвістичної точності, культурної чутливості та розуміння маркетингової логіки. Перекладач виступає не лише посередником між мовами, а й між культурами, сприяючи інтеграції українського культурного продукту у

міжнародний простір. Успішна передача термінів і культурних концептів забезпечує автентичність і водночас робить тексти доступними для ширшої аудиторії. Стилiстичне узгодження між мовами формує цілісний образ Карпат як регіону спадщини, традицій і сучасних туристичних можливостей. Саме тому переклад у цьому випадку стає актом культурного посередництва - інструментом, який не лише інформує, а й формує сприйняття української культури в європейському контексті.

2.3 Переклад візуального контенту (підписи, пояснення, інфографіка, мультимедія)

У межах проекту «Карпатський культурний шлях» реалізовано комплексний інформаційно-комунікаційний продукт, що охоплює як текстові, так і візуальні компоненти - мапи, інфографіки, підписи до фотографій майстрів і пам'яток, мультимедійні ролики, інтерактивні екрани та цифрові гіді. Візуальна складова в цьому контексті відіграє не лише ілюстративну, а й змістотворчу функцію, оскільки саме через зображення, кольори, шрифти та просторові рішення здійснюється емоційна та культурна комунікація з аудиторією. Переклад такого мультимодального контенту - це не просто перенесення тексту з однієї мови на іншу, а комплексна адаптація візуальної й текстової інформації до нової аудиторії з урахуванням культурно-семантичного, технічного та дизайн-аспектів.

Дегтяренко М. наголошує, що перекладач у музейній і культурній комунікації виступає посередником між локальними кодами культури й універсальними концептами спадщини, тобто в науково-історичному дискурсі [4, 524]. У процесі перекладу культурно-інформаційних матеріалів (тексти, фотопідписи, легенди, карти, мультимедійні гіді) ключовим є збереження автентичності культурних реалій та забезпечення їхньої зрозумілості для аудиторії країн-учасниць проєктів.

Отже, розглянемо більш детально специфіку перекладу візуального контенту оскільки саме через інтерпретацію етнокультурних елементів

відбувається формування національної ідентичності [17, с. 15]. У цьому процесі перекладач виконує роль аналітика семіотичних систем, який розпізнає, інтерпретує й відтворює культурні знаки та символи, що формують репрезентацію регіональної автентичності у перекладеному тексті:

Перш за все, підписи, пояснення, інфографіки та мультимедійні елементи поєднують в собі графіку + текст + форматування. Це створює такі перекладацькі виклики:

- графічне обмеження простору (наприклад, короткий підпис під фото або обмеження шрифту) — переклад має бути лаконічним, але змістовним;
- інтеграція тексту з образом (наприклад, стрілки, діаграми, кольори) - зміна тексту може вимагати редизайну або адаптації візуального макета;
- мультимедійний формат (відео, слайд-шоу, інтерактив) - перекладач має врахувати час показу, синхронізацію, читабельність;
- культурно-семантична адаптація: образи можуть мати локальні культурні коди, які потребують пояснення або переформатування під міжнародну аудиторію.

Наприклад, у презентації маршруту може бути інфографіка «Культурна спадщина Карпат у цифрах», що містить колонки типів пам'яток, кількість майстрів, роки заснування. Переклад такої інфографіки має включати: переклад заголовків, уточнення одиниць виміру, адаптацію культурреалізації (якщо є іконографіка гуцульського орнаменту, можливо пояснення латинською: *Hutsul ornament*). Таким чином, перекладач стає не лише лінгвістом, а й медіа-редактором, який співпрацює з дизайнером чи верстальником.

З погляду теорії перекладу, переклад візуального контенту можна розглядати як частину «аудіовізуального перекладу» (AVT) або мультимодального перекладу. Наприклад, робота *The translation of multimedia news stories: Rewriting ...* аналізує переклад новинних мультимедійних історій, показуючи, що перекладач мусить враховувати не лише лінгвістичний текст, але й часові, дизайнові й медійні аспекти [51].

У галузі культурної спадщини дослідження Reading the Visual: Representation and Narrative in the Construction of Heritage підкреслює, що саме візуальність відіграє ключову роль у формуванні культурного значення [59]. Отже, для перекладу підписів і пояснень до фото або відео потрібно застосовувати такі етапи:

1. Аналіз вихідного візуального елемента - що зображено, яку культурну, історичну, символічну інформацію він містить.
2. Оцінка аудиторії перекладу - чи знайома вона з культурним контекстом, чи потрібно пояснювати.
3. Визначення обсягу тексту та простору для перекладу (наприклад, підпис до Пам'ятки має 50 знаків) - переклад має бути стислим, інформативним, читабельним.
4. Стилiстична адаптація: якщо в оригіналі фото-підпис має рекламний вигук «Доторкнись до гуцульської кераміки!», переклад повинен передати заклик, але враховувати лінгвістичні норми англомовної аудиторії (“*Touch the Hutsul pottery tradition!*” або “*Experience Hutsul pottery craftsmanship!*”).
5. Дизайн-корекція: змінити розмітку, якщо англійський текст довший; вибрати шрифт, контраст, щоб забезпечити читабельність, враховуючи, що *image may have smaller size in translated version*.
6. Перевірка культурної відповідності: чи не викликає образ або підпис невербальної інтерпретації, яка може бути неправильною або незрозумілою для іншомовного користувача.

У контексті туристичних сайтів і промо-матеріалів, візуальні елементи — це потужний інструмент маркетингу та просвітництва. Було проведено дослідження *Multimedia Infographics as Journalistic Narratives and the Possibilities of HTML5*, яке аналізує використання мультимедійних інфографік у журналістських медіа і підкреслює значення інтерактивності та адаптації для читача ResearchGate. У культурно-спадковому туризмі стаття *Digital Storytelling in Cultural and Heritage Tourism: A Review of Social Media Integration and Youth Engagement Frameworks* демонструє, що цифрове оповідання (digital storytelling)

із використанням візуального контенту сполучає освітні цілі та емоційне залучення [44].

При перекладі таких елементів рекомендується:

- забезпечити консистентність термінології між текстом і графікою (наприклад, якщо інфографіка має легенду «*Майстри-ремесники*»/«*Artisan masters*», переклад сайту має відповідати цьому формулюванню);
- дотримуватись логіки візуального дизайну: кольори, значки, стрілки - ці елементи можуть мати культурний контекст (цю рису стаття *Using colour in photographs to tell the past of cultural ...* підкреслює).
- надати короткі пояснення або підрядки, коли символ або іконка є культурно-специфічною (наприклад, іконка гуцульської мандали може супроводжуватись перекладом “*Hutsul mandala (symbol of Carpathian craft tradition)*”).
- у мультимедійних відеороликах або інтерактивних турах надавати субтитри або озвучення, а також переклад текстових елементів інтерфейсу (кнопки, меню) із врахуванням простору екрану та часу показу.

У контексті маршруту «Карпатський культурний шлях» слід враховувати:

- локальність та автентичність - зображення традиційних майстрів, ремесел, природних ландшафтів регіону потребують збереження етнокультурних маркерів навіть у перекладі, див. *Додаток Б*;
- мультимодальність комунікації - сайт, буклети, відео, інтерактивні карти мають бути узгоджені між собою лінгвістично (термінологія) та візуально (шрифти, елементи дизайну);
- обмеження простору в графічних елементах - переклад повинен лаконічно відображати зміст, не перевантажуючи зображення;
- культурний контекст - зображення чи інфографіки можуть містити символіку, яка є зрозумілою лише для місцевої аудиторії; в таких випадках доцільно залишити оригінальну назву + переклад/пояснення (наприклад: *Petrykivka painting (traditional Ukrainian decorative art)*).

- інтеграція із промоційним стилем - перекладені підписи можуть мати закликаний характер, але потрібно зберегти стиль: «*Explore hidden Carpathian craftsmanship*» замість «*Відкрій приховану майстерність Карпат*».

Для повнішого розкриття особливостей перекладу у візуальному середовищі розглянемо конкретні приклади відтворення підписів, пояснювальних фрагментів, інтерфейсних елементів та мультимедійних повідомлень із сайту «Carpathian Cultural Route»:

- Підпис-заголовок на головній сторінці (англ.): “*More than a journey!*” (англ.) - українською: «*Більше, ніж подорож!*» (перекладач зберіг емоційно-викликовий заголовок, використавши в українському варіанті відповідну експресивність);

- Пояснення-текст на сторінці “About the region” (англ.): “*In the Carpathian region, you can admire not only picturesque mountain landscapes, but also beautiful old buildings created in harmony with nature itself*” в українській версії: «*У Карпатському регіоні можна помилуватися не тільки мальовничими гірськими ландшафтами, але і красивими старовинними будівлями, створеними у гармонії з самою природою*» (підпис-пояснення має мультимедійний/ілюстративний характер, супроводжуючи фото. Переклад адаптує структуру речення до української мови зберігаючи стиль);

- Інфографічний елемент / перелік об’єктів маршруту (англ.): на сторінці «Objects of the Carpathian cultural route» англійською: “*The Carpathian Cultural Route is a unique cross-border tourist route that connects 40 of the most prominent and interesting historical and cultural heritage sites...*” українською: «*Карпатський культурний шлях – це унікальний транскордонний туристичний маршрут, що поєднує 40 найвизначніших і найцікавіших об’єктів історико-культурної спадщини...*» (переклад виконує як туристично-маркетинговий стиль, так і інформаційну функцію, а також формує підпис до карти/інфографіки маршруту).

- Підпис-покликання до документа «Documents» (англ.): “*View brochure Download*” на сторінці Documents український підпис: «*Переглянути брошуру*»

Завантажити» (переклад веб-інтерфейсу: короткий, функціональний, без стилістичної навантаженості, але адаптований);

- Мультимедійний слоган / заклик (укр.): «*Провести цікаву тижневу мандрівку?! Веселі та захоплюючі вихідні для дорослих та дітей?!*» англійська версія (можливо): “*Looking for a memorable Carpathian weekend? Discover culture, crafts and nature in one journey.*” - прямий переклад на сайті не знайдений, але стилістично відповідає (тут простежуємо адаптацію мультимедійного/рекламного звернення, перекладач змінює синтаксис і стиль для англомовної аудиторії).

Перекладач у таких проектах має враховувати, що підпис чи пояснення до зображення чи картки не тільки передає факт, а створює уявлення про бренд, регіон, туристичний досвід.

Переклад візуального контенту в контексті культурно-туристичного маршруту - це міждисциплінарна діяльність, яка включає лінгвістичні, культурні, дизайнерські та технічні аспекти. Успішне виконання цієї задачі сприяє доступності інформації для міжнародної аудиторії, зберігаючи автентичність і привабливість регіону. Перекладач має виступати посередником між джерелом тексту, дизайнером і кінцевим користувачем, гарантувати, що візуальні та текстові елементи функціонують як єдине цілісне повідомлення. У випадку «Карпатського культурного шляху» це означає: правильно адаптовані підписи, легенди, інфографіки і мультимедіа допомагають ефективно донести цінність, унікальність і культурну багатогранність Карпатської спадщини до міжнародної аудиторії.

Отже, аналіз перекладу культурних концептів у мультимедійних текстах проекту «Карпатський культурний шлях» засвідчив, що ефективність міжкультурної комунікації визначається не лише точністю термінологічних відповідників, а й здатністю перекладу враховувати культурні очікування, естетичні норми та когнітивний досвід адресата. Тому наступний підрозділ присвячено проблемі адаптації перекладу до культурного контексту українського реципієнта - тобто механізмам, за допомогою яких перекладений

текст не просто передає інформацію, а гармонійно вписується у національний дискурс, підтримуючи зв'язок між локальними смислами та глобальними комунікаційними моделями.

2.4 Адаптація перекладу до культурного контексту українського реципієнта

Адаптація перекладу для українського реципієнта в межах проєкту «Карпатський культурний шлях» передбачає не лише смислову відповідність, а й відтворення локально значущих культурних кодів, образів і стилістичних моделей, звичних для вітчизняного читача. Цей процес охоплює відбір термінології, збереження національно маркованих назв, відновлення поетики регіональної культури та врахування жанрових особливостей текстів - від інформаційних до промоційних. Переклад у цьому контексті має не лише інформувати, а й підтримувати культурну ідентичність, викликаючи в реципієнта відчуття причетності до спільного простору спадщини.

Класичні концепції перекладознавства - динамічна еквівалентність (E. Nida) та дихотомія «доместикація - форенізація» (L. Venuti) - пропонують різні стратегії адаптації. Для українського культурного контексту оптимальною є «змішана модель»: на рівні термінів і назв культурних явищ зберігається доместикаційна стратегія (тобто використання усталених українських назв - «спадщина», «ремесло», «маршрут»), тоді як щодо запозичених понять чи транскультурних феноменів застосовується форенізація - наприклад, передача назв фестивалів або автентичних термінів без перекладу з поясненням.

Для ілюстрації підходів адаптації наведено кілька практичних прикладів:

1. Опис ремесел: *Hutsul pottery workshops open to visitors* адаптується як *Майстерні гуцульської кераміки, де можна побачити процес створення виробів*. Український варіант посилює освітньо-експерієнційний аспект, що важливий для нашої культурно-туристичної комунікації.

2. Назви фестивалів: *Carpathian Autumn Festival* передано як *Карпатська осінь* - коротко, без слова «фестиваль», що відповідає українській традиції найменувань і зберігає поетичну інтонацію.

3. Мультимедійні тексти: фраза “*Explore the heritage trails*” у відеогіді перекладається як «*Відкрий для себе маршрути спадщини*». Обрано емоційно м’якше дієслово, характерне для української туристичної комунікації.

4. Збереження етнокультурних термінів: слова *trembita*, *pysanka*, *rushnyk* залишаються без перекладу, але з коротким поясненням у дужках - «трембіта (традиційна карпатська труба)», «писанка (розписане великоднє яйце)», «рушник (обрядовий тканий рушник)». Це дозволяє зберегти автентичність і культурну глибину тексту.

Адаптація перекладу для українського читача також базується на рекомендаціях ICOMOS та ЮНЕСКО, які підкреслюють важливість контекстуалізації, прозорості та участі місцевих спільнот у популяризації спадщини. Українські переклади матеріалів проекту дотримуються цих принципів, забезпечуючи точність термінології («об’єкт культурної спадщини», «нематеріальна спадщина», «список ЮНЕСКО») і водночас зберігають емоційність та образність, властиву нашому культурному дискурсу.

Переклад текстів про культурну спадщину має бути частиною комплексного менеджменту пам’яток - через інформаційні ресурси, стенди, гідів і освітні програми. Перекладач у таких проектах виконує функцію посередника у міжкультурній комунікації, завдання якого полягає у декодуванні та передачі культурно-специфічних одиниць з позиції цільової культури [19, с. 62].

Інтерпретація культурних об’єктів повинна враховувати етнокультурні особливості сприйняття - наприклад, символіка кольорів і форм у декоративному мистецтві.

У мультимодальному контенті (інфографіка, відео, субтитри, інтерактив) адаптація для українського реципієнта має поєднувати лінгвістичну норму та візуальну економію: зберігати короткі, звичні заголовки («Культурна спадщина

Карпат у цифрах»)), узгоджувати термінологію між статтями, підписами до фото та легендами на картах, а також добирати формулювання, що відповідають українському музейно-туристичному стилю (наприклад: «дерев'яні церкви», «народні майстри»). Конкретні рекомендації з перекладу й субтитрування - локалізація, синхронізація, читабельність - добре описані у фаховій літературі з аудіовізуального перекладу; їх застосування допомагає зберегти «прозорість» сприймання і не втрачати культурні сенси в обмеженому графічному просторі [34].

Власне корпус матеріалів «Карпатського культурного шляху» демонструє, як локальні маркери ідентичності (ремісничі техніки, регіональні топоніми, фестивальні назви) стають «опорними точками» для українського читача: вони активують пам'ять, освітні асоціації та відчуття причетності. Тому в україномовних версіях доцільно залишати питомі назви («гуцульська кераміка», «трембіта», «Опілля»), додаючи уточнення лише тоді, коли того потребує жанр (наприклад, науково-популярна стаття або музейний підпис, що вимагає дат/класифікацій). Для крос-медійної цілісності важливо, щоб ці одиниці узгоджувалися між сторінками сайту, друкованими буклетами і цифровими стендами - саме так вибудовується впізнаваний голос проєкту [16].

З погляду стилістики, тексти для українського реципієнта можуть отримувати емоційно-оцінну лексику («унікальний», «атмосферний», «живий»), яка традиційно притаманна нашому культурно-популярному реєстру, проте в науково-інформаційних розділах бажано зменшувати експресивність на користь точності та джерельних посилань (датування, статуси, класифікації). Баланс між емоційністю і фактографією корелює з настановами ICOMOS/ЮНЕСКО: чітке означення статусів і джерел одночасно з наративною інтерпретацією, яка «вмикає» залучення аудиторії [41].

Загалом переклад у межах *HICART I* передбачає не лише лінгвістичне, а й культурне узгодження, що забезпечує інтеграцію українських матеріалів до європейського культурного простору [15; 16].

Таким чином, адаптація перекладу до культурного контексту саме українського реципієнта - це поєднання перекладацької, культурологічної та комунікативної компетенцій. Завдяки продуманому добору термінів, стилістичних засобів і культурних маркерів переклад текстів «Карпатського культурного шляху» сприяє формуванню національно орієнтованої інтерпретації спадщини та інтегрує її у європейський культурно-комунікаційний простір.

РОЗДІЛ III МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ МАТЕРІАЛІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

3.1 Методичні рекомендації щодо перекладу текстів культурної спадщини

Переклад текстів, що презентують культурну спадщину, є складною формою міжкультурної комунікації, яка поєднує інформаційний, естетичний та етичний виміри. Основне завдання перекладача полягає не лише у забезпеченні смислової точності, а й у відтворенні ціннісних орієнтирів і культурних кодів, закладених у джерельному тексті.

Аналіз різних підходів до окреслення поняття культурної спадщини і релевантних для перекладу аспектів її дослідження дозволяє стверджувати, що культура тут знаходить своє відображення одночасно в мові і тексті як особлива мовна картина світу й об'єкт опису. Вона продовжує своє існування в діалозі з іншими культурами, можливою завдяки перекладу як культурологічному явищу і перекладачеві як експерту з прочитання складної системи смислів і значень вихідної культури і культури перекладу [12, с. 88].

Як зазначено в *Charter for the Interpretation and Presentation of Cultural Heritage Sites* [41], переклад повинен забезпечувати зрозуміле, автентичне і контекстуалізоване представлення культурного змісту для широкої аудиторії. Відтак, перекладач має виступати посередником між культурами, який не просто передає інформацію, а створює умови для глибшого розуміння історичних і духовних цінностей спадщини.

Таким чином, методика перекладу культурних текстів має спиратися на міждисциплінарний підхід, що поєднує лінгвістичну компетенцію, культурологічну обізнаність та інтерпретативні навички. Ці засади стають основою для конкретних принципів роботи з текстами спадщини, які розглянуто нижче.

Виходячи з викладених засад, можна визначити основні принципи, які мають забезпечити якісний і автентичний переклад культурного контенту:

По-перше, переклад повинен дотримуватися термінологічної відповідності й узгодженості з міжнародними документами. У цьому контексті *Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage* (UNESCO, 2003) [56] слугує базовим орієнтиром. Зокрема, український відповідник *intangible cultural heritage* - «нематеріальна культурна спадщина» - вже усталений у законодавстві та науковій практиці, тому перекладач зобов'язаний зберігати офіційні формулювання.

По-друге, важливо дотримуватися принципу культурної автентичності. Як підкреслював Е. Ніда у концепції «динамічної еквівалентності» (*Towards a Science of Translating*), переклад повинен відтворювати ефект оригіналу для цільової аудиторії [46]. У текстах спадщини це означає збереження національно маркованих назв та реалій: *трембіта, писанка, гуцульська кераміка*. Відповідно до теорії Л. Венуті (*The Translator's Invisibility*), така стратегія поєднує форенізацію (збереження культурного іншого) з доместикацією (адаптацією під читача) [57].

По-третє, переклад має бути комунікативно орієнтованим. Ефективний переклад потребує урахування контексту дискурсу, де комунікативна мета часто визначає вибір способу перекладу [9, с. 255]. Як зазначають *Operational Guidelines to the UNESCO Convention* (2020), тексти спадщини повинні бути доступними для різних типів аудиторії. Отже, науково-популярні матеріали потребують емоційної залученості, тоді як музейні описи - лаконічності й точності.

По-четверте, стилістична еквівалентність повинна забезпечувати відповідність жанру: офіційні документи перекладаються у нейтрально-інформативному стилі, а промоційні тексти - у динамічному, з елементами емоційного залучення. Як зазначають Кузенко Г. і Лютянська Н., у сфері аудіовізуального перекладу важливим є не лише передавання змісту, а й відтворення темпу, тону та візуальної композиції повідомлення [10, с. 64-65].

Дотримання цих принципів створює підґрунтя для практичних рекомендацій, які деталізують перекладацькі дії на різних етапах роботи.

Узагальнюючи попередні положення, можна сформулювати низку конкретних кроків, які підвищують ефективність перекладу текстів культурної спадщини:

- Попередній культурний аналіз - перед перекладом необхідно вивчити історичний, географічний і соціальний контекст об'єкта. Наприклад, при роботі з текстом про дерев'яні церкви Карпат важливо знати їхню типологію (бойківська, лемківська, гуцульська) та охоронний статус (ЮНЕСКО, національний реєстр).

- Створення термінологічного глосарію - власний глосарій допомагає підтримувати єдність термінів у всіх типах контенту (сайт, аудіогід, буклет).

- Культурна адаптація через коментар - у випадках, коли прямих відповідників немає, реалії перекладаються описово: *rushnyk (traditional ritual embroidered cloth)*.

- Використання активних, залучальних форм - наприклад, замість «Тут можна побачити...» доречніше: «Відкрий для себе майстерність народних гончарів» (такий тон підсилює емоційний зв'язок).

- Узгодженість між медіа - в усіх перекладених продуктах має зберігатися однаковий стиль і термінологія. Це створює ефект брендової єдності проєкту.

У контексті цифрових платформ локалізація гуманітарних ресурсів вимагає адаптації шрифтів, форматів і мультимедійних інтерфейсів [8]. Це безпосередньо стосується перекладачів, які працюють з інтерактивними картами, VR-гідами та додатками.

Отже, практичний рівень рекомендацій конкретизує принципи попереднього підрозділу, сприяючи виробленню системного підходу до перекладу культурної спадщини.

Наступним важливим компонентом методики є етичний вимір перекладацької діяльності. Етична стратегія перекладу культурологічних текстів передбачає баланс між збереженням оригінальної ідентичності та адаптацією для нового середовища.

Як підкреслено в *ICOMOS Ename Charter* (2008), інтерпретація культурних об'єктів має бути «чесною, достовірною і відкритою до різних перспектив» [41]. Для перекладача це означає:

- уникати спрощень, що нівелюють історичну складність об'єкта;
- не нав'язувати оцінкових суджень, особливо в питаннях релігійних або етнічних контекстів;
- зберігати достовірність географічних назв, історичних дат і локальних маркерів.

Крім того, етичний підхід передбачає співпрацю зі спільнотами-носіями. Відповідно до статті 15 Конвенції ЮНЕСКО (2003), громади мають право брати участь у збереженні та представленні своєї спадщини [56]. Тому в перекладі текстів про живі традиції (пісні, ремесла, звичаї) важливо враховувати локальні норми та погляди самих учасників.

Таким чином, етична складова гарантує не лише точність, а й повагу до автентичності культурного досвіду.

Тому В. Карабан визначає перекладача як фахівця, що має узгоджувати термінологічну точність із природністю мови перекладу, уникаючи буквального калькування [6, с. 98]. Подібної думки дотримується Т. Кияк, який наголошує на важливості розрізнення між терміном і культурно маркованим словом у процесі міжмовної адаптації [7, с. 142].

Узагальнюючи викладене, можна стверджувати, що методичні рекомендації щодо перекладу текстів культурної спадщини формують цілісну систему дій, спрямовану на досягнення інтеркультурної рівноваги між джерельною культурою та культурою реципієнта. Дотримання міжнародних стандартів (ICOMOS, UNESCO), урахування теоретичних засад перекладознавства (Е. Nida, L. Venuti) та розвиток практичних навичок адаптації текстів до культурного контексту забезпечують професійну якість перекладу й сприяють збереженню духовної спадщини як складової глобального культурного діалогу.

3.2 Використання цифрових інструментів у перекладі мультимодального контенту

Сучасна перекладацька практика дедалі більше інтегрує цифрові технології, які змінюють не лише технічний процес роботи з текстом, а й саме поняття перекладацької діяльності. Особливо це стосується мультимодального контенту - текстів, що поєднують словесний, візуальний, аудіальний та інтерактивний компоненти.

У межах проєкту «Карпатський культурний шлях» мультимедійні продукти - вебсторінки, інтерактивні карти, відеогіди, інфографіка, віртуальні тури — створюють цілісну комунікаційну екосистему. Їхній переклад потребує узгодження не лише мовних, а й технічних параметрів: синхронізації субтитрів, адаптації текстів під інтерфейс, локалізації метаданих.

Відповідно, цифрові інструменти стають необхідною умовою ефективного перекладу мультимодальних матеріалів, забезпечуючи точність, узгодженість і доступність інформації в різних форматах.

Для системної організації перекладу мультимодального контенту можна виділити кілька груп цифрових інструментів:

1. Комп'ютеризовані системи перекладу (CAT-інструменти) - програми типу *SDL Trados Studio*, *MemoQ*, *Wordfast*, *Smartcat* або *OmegaT* забезпечують перекладача пам'яттю перекладів (Translation Memory) і термінологічними базами (Termbase). У контексті культурних проєктів ці системи допомагають підтримувати єдність термінології - наприклад, для назв архітектурних об'єктів, видів ремесел або назв фестивалів.

2. Інструменти для субтитрування та аудіовізуального перекладу - для мультимедійних матеріалів «Карпатського культурного шляху» (відеогіди, документальні ролики, виставкові кліпи) використовуються програми *Aegisub*, *Amara*, *Subtitle Edit*. Вони дозволяють узгоджувати тривалість реплік, час появи тексту на екрані та довжину рядків. Як зазначають Г. Кузенко й Н. Лютянська, якість аудіовізуального перекладу залежить від синхронізації тексту з темпом мовлення та візуальним ритмом відео [10, с. 14].

3. Онлайн-платформи для командної роботи - у міжнародних культурних проєктах часто використовують спільні перекладацькі середовища - *Crowdin*, *Lokalise*, *MateCat* - які дозволяють кільком фахівцям одночасно працювати над вебконтентом, відстежуючи зміни в реальному часі. Це особливо важливо при перекладі сайтів і мобільних застосунків проєкту.

4. Інструменти машинного перекладу з постредагуванням - сучасні системи, зокрема *DeepL*, *Google Translate*, *Microsoft Translator*, у поєднанні з професійним редагуванням, можуть прискорити підготовку чернеток текстів для популяризаційних матеріалів. Проте для культурних контентів обов'язковим є людське редагування, щоб уникнути втрати смислових і культурних нюансів.

Отже, цифрові інструменти не замінюють перекладача, а розширюють його можливості, перетворюючи переклад на координаційний процес між людиною й технологією.

Застосування цифрових засобів у перекладі мультимодального контенту дає низку суттєвих переваг:

- Єдність термінології та стилю - CAT-системи зберігають перекладені фрагменти, що гарантує стабільність термінів у різних форматах - від вебсторінок до друкованих буклетів.

- Оптимізація часу - інструменти автоматизують технічні етапи (копіювання тексту, перевірку довжини рядків, відповідність шаблону).

- Локалізаційна точність - онлайн-платформи дозволяють тестувати переклад у реальному візуальному середовищі (на прикладі сайтів чи додатків «Carpathian Cultural Route»).

- Інтеоперабельність форматів - сучасні системи підтримують роботу з файлами *.xml*, *.srt*, *.html*, *.docx*, що особливо корисно при поєднанні текстових і медійних компонентів.

- Збереження культурної автентичності - використання глосаріїв допомагає перекладачеві зберігати сталі українські форми назв («гуцульська

різьба», «дерев'яні церкви Карпат»), не підмінюючи їх узагальненими англїцизмами.

Таким чином, цифрові інструменти підсилюють як технічну ефективність, так і культурну точність перекладу.

Попри очевидні переваги, цифрові інструменти мають низку обмежень, що особливо проявляються у сфері перекладу культурної спадщини:

- Втрата емоційного тону - автоматизовані системи не розпізнають символічних конотацій культурних текстів (наприклад, сакральних метафор чи діалектних образів).

- Проблеми з відтворенням локальних термінів - машинний переклад часто підмінює етнокультурні реалії наближеними поняттями (*rushnyk - towel*), що руйнує культурну глибину. Ефективний переклад потребує урахування контексту дискурсу, де комунікативна мета часто визначає вибір способу перекладу А термін “дискурс” у перекладознавстві має багаторівневу структуру - це не лише текст, а й соціокультурна ситуація комунікації. Під дискурсом у перекладацькому аспекті визначимо вербально опосередковану професійну діяльність перекладача. У дискурсі формується його професійна мовна особистість, відбувається взаємодія різних видів знання і формується концепт як сукупність усіх типів спеціального знання [20, с. 233].

- Обмеження у візуальній локалізації - не всі платформи дозволяють гнучко адаптувати верстку для текстів з різною довжиною (наприклад, українські заголовки часто довші за англійські).

- Питання авторського контролю - використання спільних платформ вимагає чіткої координації редакторів і лінгвістів, аби уникнути несумісності стилістичних рішень.

Тому, перекладачеві необхідно поєднувати цифрову компетентність із глибоким розумінням культурного контексту - саме така гібридна компетенція сьогодні визначає професіоналізм у галузі культурного перекладу .

Отже, використання цифрових інструментів у перекладі мультимодального контенту відкриває нові можливості для інтеграції

локальних культур у глобальний простір комунікації. Поєднання технологічної ефективності з культурною чутливістю дозволяє створювати переклади, які не лише технічно коректні, а й емоційно автентичні.

Досвід проєкту «Карпатський культурний шлях» підтверджує, що цифрові технології сприяють гармонізації міжмовного й міжкультурного обміну, підвищуючи якість презентації спадщини на міжнародному рівні. Перспективним напрямом розвитку є формування інтегрованої перекладацької екосистеми, у якій цифрові інструменти, глосарії, бази даних і мультимедійні ресурси працюють узгоджено, підтримуючи єдину культурну ідентичність.

3.3 Розробка практичного кейсу / тренінгу на основі матеріалів проєктів HICART I та HICART II

Міжнародні ініціативи HICART I (Heritage Interpretation for Cultural Awareness and Regional Tourism) та HICART II спрямовані на підвищення якості інтерпретації культурної спадщини та розвиток міжкультурних компетентностей у сфері туризму, комунікації й перекладу. Вони поєднують європейські методики *heritage interpretation* (інтерпретації спадщини) з практичним навчанням фахівців — перекладачів, екскурсоводів, музейників, контент-креаторів.

Для магістерської програми за спеціальністю «Германські мови та літератури (переклад включно), перша англійська» ці проєкти становлять цінну базу для розробки практичного тренінгу, що поєднує перекладацькі, аналітичні та міжкультурні навички.

Методика перекладу матеріалів культурної спадщини поєднує традиційні перекладацькі принципи з інноваційними технологічними практиками, орієнтованими на створення доступного, естетично узгодженого та культурно автентичного мультимедійного продукту.

Серед сучасних практичних рекомендацій важливими є поради Л. Черноватого щодо навчання студентів перекладу з опорою на функціонально-комунікативний підхід [23, с. 182].

Отже, запропонований тренінговий кейс ґрунтується на матеріалах HICART I–II, методології ICOMOS і UNESCO (Interpretation, Communication, Community Involvement) та адаптований до українського освітнього контексту.

Розробка практичного кейсу базується на принципах, викладених у документах *Heritage Interpretation Training Framework (2020)*, які передбачають навчання через досвід, практику і творчий аналіз.

Ключові методичні орієнтири тренінгу:

1. Інтегрованість - поєднання перекладацьких і культурологічних компетентностей.
2. Мультиmodalність - робота з різними форматами: текст, зображення, аудіо, відео, інфографіка.
3. Рефлексивність - аналіз перекладацьких рішень, коментар, оцінка культурної точності.
4. Кооперативність - виконання завдань у парах або малих групах із розподілом ролей (перекладач, редактор, аналітик, модератор).
5. Орієнтація на практичний результат - створення готового продукту (фрагмента мультимедійного гіда, перекладеної виставкової панелі, короткого відеосценарію).

Відтак, тренінг розглядається не як імітація реальної перекладацької діяльності, а як модель професійного досвіду, у якій поєднуються знання, практика й творчість.

Структура практичного кейсу

Тренінг складається з трьох тематичних модулів, кожен з яких спрямований на розвиток окремого аспекту перекладацької компетентності у сфері культурної спадщини.

<i>Модуль</i>	<i>Тематика</i>	<i>Основні завдання</i>	<i>Очікувані результати</i>
1. Культурна спадщина і переклад	Аналіз текстів про об'єкти спадщини (на матеріалах HICART I)	Визначення (на термінів, контенту, цільових)	Уміння відрізняти інформаційні, промоційні й освітні

<i>Модуль</i>	<i>Тематика</i>	<i>Основні завдання</i>	<i>Очікувані результати</i>
		аудиторій	тексти
2.Мультиmodalний контент і цифрові інструменти	Переклад фрагментів відео, виставкових панелей (НІСАРТ ІІ)	Практика синхронізації тексту й зображення	Навички аудіовізуального перекладу та цифрової адаптації
3. Інтерпретація культурних концептів	Робота з культурно специфічними елементами (гуцульська кераміка, фестивалі, ремесла)	Вибір перекладацької стратегії, створення коментаря	Здатність до критичного аналізу та аргументації рішень

Описана вище структура кейсу визначає змістові напрями роботи, однак ефективність навчального процесу забезпечується саме через практичну діяльність, де теоретичні принципи реалізуються у конкретних перекладацьких діях.

Відповідно до підходів *Heritage Interpretation Training Framework* (2020) та методології проєктів НІСАРТ І–ІІ, студенти мають не лише ознайомитися з моделями культурної комунікації, а й відпрацювати інструменти перекладу мультиmodalного контенту на реальних прикладах [44].

Отже, наступний блок вправ спрямований на закріплення ключових компетентностей - термінологічної точності, стилістичної адаптації, цифрової грамотності та міжкультурної чутливості. Кожне завдання моделює певну професійну ситуацію, у якій студент виступає перекладачем, редактором або аналітиком культурного тексту.

Завдання 1. Аналіз термінів і стилістики тексту.

Мета: розпізнати типи культурних текстів (інформаційний, науково-популярний, промоційний).

Вправа: прочитайте український опис локації (наприклад: «Історико-краєзнавчий музей «Гуцульщина»») і його англійський варіант із HICART I «*Hutsulshchyna museum of history and local lore*». Визначте:

- чи збережено стиль оригіналу;
- чи адаптовано культурні терміни (гуцули, трембіта, писанка);
- чи узгоджено терміни з документами UNESCO/ICOMOS.

Завдання 2. Переклад мультимедійного фрагмента.

Мета: практикувати переклад субтитрів або закадрового тексту.

Вправа: використовуючи безкоштовну програму *Amara* або *Subtitle Edit*, перекладіть 45-секундний фрагмент відео з HICART I (напр. презентація маршруту «Heritage Path»). Синхронізуйте текст і звук.

Коментар: визначте, які слова або вирази ви адаптували для українського слухача (наприклад, *discover* - «відкрий для себе», *experience* - «досвідчуй»).

Завдання 3. Розробка глосарію перекладача.

Мета: формування термінологічної бази.

Вправа: створіть таблицю з 20 термінами, пов'язаними з культурною спадщиною (*heritage, crafts, interpretation, site management, intangible values* тощо). Подайте українські еквіваленти та джерела (UNESCO, ICOMOS, національні документи).

Завдання 4. Мікропроект: переклад виставкової панелі.

Мета: комплексне застосування навичок.

Вправа: підготуйте короткий текст (120–150 слів) для виставкової панелі про один із об'єктів Карпатського маршруту (напр. *дерев'яні церкви, гуцульська різьба*). Перекладіть його англійською.

Додатково: складіть коментар про використану стратегію (доместикація / форенізація).

Завдання 5. Рефлексія.

Мета: осмислення процесу перекладу.

Питання для обговорення:

- Які цифрові інструменти були найбільш ефективними?
- Як змінився ваш підхід до перекладу після роботи з мультимодальним контентом?
- Які труднощі викликає відтворення культурної автентичності англійською мовою?

Розроблений тренінг сприяє формуванню інтегрованої перекладацької компетентності, яка поєднує:

- знання теорії перекладу;
- розуміння міжнародних стандартів у сфері спадщини (UNESCO, ICOMOS) [41, 55, 56];
- практичні навички використання цифрових інструментів;
- здатність аналізувати та інтерпретувати культурні смисли.

Виконання кейсу дозволяє студентам:

- застосувати перекладацькі стратегії у реальних умовах;
- створити готові освітньо-презентаційні продукти;
- розвинути критичне мислення та міжкультурну чутливість.

Таким чином, практичний тренінг на основі HICART I–II виступає не лише освітнім інструментом, а й моделлю професійної діяльності перекладача у сфері культурної спадщини, що відповідає сучасним європейським вимогам до фахівців гуманітарного профілю.

Попередній теоретичний аналіз матеріалів проєкту HICART I продемонстрував, що переклад у сфері культурної спадщини виходить далеко за межі традиційного мовного посередництва. Він функціонує як комплексна міждисциплінарна діяльність, що інтегрує мовознавчі, культурологічні та технологічні підходи [11, с. 249].

Саме тому наступним етапом у навчальному процесі стає ознайомлення студентів із теоретичними аспектами перекладу культурного контенту у рамках

спеціально розробленої лекції *«Переклад матеріалів культурної спадщини проєкту HICART I: текст і візуальний контент»*.

Ця лекція виконує роль інтелектуального мосту між теорією перекладу й практичними перекладацькими навичками, які відпрацьовуються у тренінговому модулі. Вона формує у студентів цілісне бачення ролі перекладача як культурного комунікатора у цифровому середовищі.

Методичні характеристики лекції (див. Додаток В)

Назва лекції: *Переклад матеріалів культурної спадщини проєкту HICART I: текст і візуальний контент*.

Тип заняття: Теоретична лекція з елементами проблемного обговорення.

Обсяг: 2 академічні години.

Місце в структурі курсу: Лекція є логічним завершенням теоретичного модуля «Теорія і практика перекладу текстів культурної спадщини» та безпосередньо передує практичному кейсу/тренінгу на основі матеріалів HICART I і II.

Мета та завдання лекції

Мета: розкрити теоретичні основи перекладу текстового та візуального контенту культурної спадщини, показати взаємозв'язок між мовою, культурою й цифровими технологіями на прикладі проєкту HICART I.

Завдання:

1. Ознайомити студентів із сучасними теоріями перекладу культурних текстів (Е. Nida, Л. Venuti, Н. Vermeer).
2. Пояснити принципи мультимодального підходу до перекладу (G. Kress, Т. van Leeuwan).
3. Показати роль перекладача у процесі цифрової інтерпретації культурної спадщини.
4. Сформувати розуміння когнітивно-технологічної компетентності перекладача у сфері Digital Humanities.
5. Підготувати студентів до практичного етапу - створення перекладацького кейсу за матеріалами HICART I–II.

Компетентності, що формуються

- Перекладацька компетентність – уміння добирати відповідники, дотримуватися еквівалентності, адаптувати стиль до цільової аудиторії.
- Міжкультурна компетентність – здатність інтерпретувати культурні смисли у міжмовному контексті.
- Інформаційно-цифрова компетентність – володіння інструментами цифрової гуманітаристики (САТ-системи, мультимедійні платформи).
- Аналітична компетентність – здатність оцінювати переклад у контексті етики, естетики й функціональної адекватності.

Структура лекції

1. Вступ (роль перекладу у сфері культурної спадщини (переклад як форма культурної дипломатії));
2. Теоретичні основи (концепції Е. Nida, Л. Venuti, Н. Vermeer);
3. Комунікативно-культурний вимір (перекладач як інтерпретатор культури);
4. Мультимодальність (переклад текстового й візуального контенту);
5. Естетика та етика перекладу (принципи автентичності за ICOMOS та UNESCO);
6. Переклад у системі цифрової гуманітаристики (теорія, приклади (інтерактивні карти, відео, вебконтент));
7. Висновки (перекладач як культурний комунікатор і архітектор цифрового простору).

Методи навчання

- Лекція-презентація з використанням мультимедійних матеріалів HICART I;
- Проблемне обговорення теоретичних підходів;
- Демонстрація прикладів перекладу (відео, веб-інтерфейс, виставкові панелі);
- Дискусія «Теорія проти практики: чи можлива автентичність у цифровому перекладі?».

Форми контролю знань

- усне обговорення;
- короткий аналітичний звіт про використані теоретичні підходи;
- тестові питання після лекції (самоперевірка);
- включення лекційних тез у підсумковий практичний кейс.

Значення лекції в контексті практичного блоку

Дана лекція створює теоретичне підґрунтя для розробки практичного кейсу/тренінгу, що реалізується у наступному підрозділі. У ній студенти отримують систематизовані знання про:

- структуру контенту HICART I;
- принципи адаптації текстів до мультимодального формату;
- засоби перекладу візуальних і цифрових елементів;
- вимоги до когнітивної точності та культурної автентичності.

Таким чином, лекція є методичною передумовою для практичного завдання, де ці теоретичні положення перетворюються на професійні дії: створення глосарію, переклад фрагментів мультимедійних матеріалів, робота з CAT-системами, аналіз етичних і стилістичних рішень перекладу.

Отже, розробка практичного кейсу / тренінгу на основі матеріалів проєктів HICART I та HICART II та теоретичної лекції підтвердила, що переклад текстів культурної спадщини є комплексним процесом, який поєднує мовну, культурологічну, комунікативну й технологічну складові. На прикладі матеріалів цих міжнародних ініціатив вдалося створити навчальну модель, яка водночас відображає сучасні тенденції перекладознавства та сприяє формуванню міжкультурної компетентності майбутніх фахівців.

Практичний кейс ґрунтується на принципах інтерпретації спадщини (*heritage interpretation*), визначених документами *UNESCO* та *ICOMOS*, і демонструє, як теоретичні засади перекладу можуть реалізовуватись у конкретних професійних завданнях. Студенти набувають досвіду перекладу різних форматів культурного контенту - від текстових описів до мультимедійних презентацій - із застосуванням стратегій динамічної

еквівалентності (E. Nida), доместикації / форенізації (L. Venuti) та мультимодального узгодження (Kress G., T. van Leeuwen).

Виконання тренінгових завдань сприяє формуванню когнітивно-технологічної компетентності перекладача, що є необхідною в умовах цифрової гуманітаристики. Студенти вчаться працювати з термінологічними базами, цифровими інструментами, платформами мультимедійного перекладу, розвивають критичне мислення, аналітичні навички та розуміння культурного контексту. Таким чином, практичний компонент забезпечує перехід від теоретичного знання до реальної професійної діяльності.

Отже, третій розділ дослідження демонструє цілісну методичну систему підготовки перекладача у сфері культурної спадщини, де HICART I виступає не лише джерелом навчальних матеріалів, а й моделлю сучасної європейської практики міжкультурної комунікації. Реалізація кейсу сприяє гармонійному поєднанню академічної теорії та практики, формуючи у студентів здатність діяти як фахівці нового типу - культурні медіатори, здатні поєднувати мовну точність із гуманітарним баченням цінності спадщини.

3.4 Основні положення магістерської роботи німецькою мовою

Die aktuellen Integrationsprozesse, die Digitalisierung der Kultur und die Herausforderungen der Globalisierung verändern die Rolle der Übersetzung bei der Erhaltung und Verbreitung des kulturellen Erbes erheblich. Die Ukraine verfügt über ein reiches historisches und kulturelles Potenzial und benötigt daher eine qualitativ hochwertige interlinguale Darstellung ihres Erbes im internationalen Raum, was nicht nur eine Frage der Kulturpolitik, sondern auch Teil der Strategie der öffentlichen Diplomatie ist. In diesem Zusammenhang erscheint die Übersetzung von Texten aus den Bereichen Kulturwissenschaft, Kunst, Museen, Tourismus und Digitaltechnik als eine Form des interkulturellen Dialogs, der Sprache, Geschichte, Design und Technologie miteinander verbindet.

Die Wahl des Themas ist durch die zunehmende Zahl grenzüberschreitender Projekte (insbesondere HICART I, „Karpatischer Kulturweg“) bedingt, in denen humanitäre Inhalte, multimediale Formate und Mehrsprachigkeit miteinander verbunden werden. Der Übersetzer fungiert in solchen Initiativen nicht nur als Sprachspezialist, sondern auch als Kulturvermittler, Inhaltsgestalter und Terminologieanalyst. Aus diesem Grund erfordert die Frage der Übersetzung des kulturellen Erbes eine systematische theoretische Reflexion und praktische Erprobung anhand eines realen Korpus von Materialien.

Das Ziel der Masterarbeit ist eine komplexe Analyse der Übersetzung von Texten und multimedialen Inhalten des Projekts „Karpaten-Kulturweg“ (HICART I) im Kontext aktueller Theorien der kulturellen Übersetzung, Intermodalität und digitalen Geisteswissenschaften.

Um dieses Ziel zu erreichen, wurden folgende Aufgaben gestellt:

1. Das Konzept des kulturellen Erbes als Übersetzungsobjekt zu erläutern, seine Arten, Genres und Funktionen zu definieren.
2. Theoretische Ansätze zur Übersetzung von kulturwissenschaftlichen und künstlerischen Texten zu analysieren.
3. Die Rolle der Intermodalität, der visuellen und semiotischen Aspekte im Übersetzungsprozess bestimmen.
4. Die Besonderheiten der Terminologie und der Übersetzung kultureller Realien in digitalen Projekten betrachten.
5. Eine praktische Analyse des Korpus der Materialien des Projekts HICART I durchführen: Struktur, Inhaltstypen, Zielgruppe.
6. Die Übersetzung von Begriffen, kulturellen Konzepten und stilistischen Lösungen in den Texten des „Karpaten-Kulturwegs“ analysieren.
7. Empfehlungen für Übersetzer des kulturellen Erbes in einer multimodalen Umgebung formulieren.

Gegenstand der Untersuchung sind Texte, visuelle und digitale Materialien des kulturellen Erbes als Phänomen der interkulturellen Kommunikation.

Thema sind Übersetzungsstrategien, terminologische Lösungen und intermodale Mechanismen der Vermittlung kultureller Inhalte am Beispiel des Korpus des Projekts HICART I.

Die Masterarbeit besteht aus einer Einleitung, zwei Kapiteln (theoretisch und praktisch), Schlussfolgerungen, einer Literaturliste und Anhängen.

Im ersten Kapitel wird der Begriff des Kulturerbes als Übersetzungsobjekt unter Berücksichtigung materieller und immaterieller Formen – Architektur, Kunst, mündliche Kreativität, Handwerk, digitale Ressourcen – definiert. Es wird gezeigt, dass die Übersetzung solcher Materialien nicht nur eine sprachliche, sondern auch eine kulturelle Vermittlung ist, die auf die Bewahrung der Authentizität und die Bildung interkulturellen Verständnisses abzielt.

Es werden die Genres der Texte des kulturellen Erbes (Nachschlagewerke, populärwissenschaftliche Werke, Präsentationen, Multimedia) herausgestellt und die Funktionen der Übersetzung beschrieben: informativ, repräsentativ, pädagogisch, integrativ und schützend.

Theoretische Ansätze (kulturwissenschaftlich, ästhetisch-kommunikativ, hermeneutisch, funktional-dynamisch, kognitiv-semiotisch) verdeutlichen die Vielschichtigkeit der Übersetzung kultureller Texte. Besonders hervorgehoben wird die Bedeutung der Interpretation kultureller Inhalte und der Wiedergabe des ästhetischen Effekts.

Der visuelle Inhalt im Übersetzungsprozess wird analysiert: intersemiotische Übersetzung, sozial-semiotische Grammatik des visuellen Designs, Bildrhetorik, audiovisuelle Übersetzung, multimodale Analytik.

Es wird nachgewiesen, dass der Übersetzer in einer multimedialen Umgebung die Funktion eines Mitgestalters des Inhalts ausübt: Er koordiniert verbale, visuelle und auditive Ressourcen und sorgt so für die Kohärenz der Bedeutungen. Es wird ein Algorithmus zur Analyse multimodaler Materialien vorgeschlagen, der die Phasen von der Bestandsaufnahme der Modalitäten bis zur Validierung der Übersetzung umfasst.

Es werden Probleme der terminologischen Vereinheitlichung in digitalen Geisteswissenschaftsprojekten, der Verwendung internationaler Ontologien (CIDOC CRM, EDM) und kontrollierter Wörterbücher (Getty AAT, TGN, ULAN) aufgezeigt. Separat analysiert werden die Übersetzung kulturspezifischer Einheiten (CSIs) – Ethnografismen, Namen von Handwerksberufen, Toponyme.

Der zweite Abschnitt enthält eine strukturelle und analytische Übersicht über den Inhalt des Projekts HICART I – einer grenzüberschreitenden Initiative namens „Karpatischer Kulturweg“, die mit Unterstützung der EU im Rahmen des Programms Hungary–Slovakia–Romania–Ukraine ENI CBC umgesetzt wurde.

Der Korpus umfasst mehr als 40 Kulturgüter, darunter 11 UNESCO-Objekte. Es wird eine dreistufige Struktur der Plattform beschrieben:

1. Beschreibende Texte (historische Informationen, Merkmale der Denkmäler);
2. Register der Objekte mit Filtern und Karten;
3. Multimediale Ressourcen (Fotos, Videos, 3D-Visualisierungen, interaktive Karten).

Es wurden drei Hauptzielgruppen definiert: Touristen, Fachleute für Kulturerbe und lokale Gemeinschaften.

Es wurde eine Analyse der ukrainisch-englischen Übersetzung der Website Carpathian Cultural Route durchgeführt. Es wurden die Begriffe „cultural heritage“, „valorisation of heritage“, „cross-border route“, „wooden church ensemble“, „folk crafts“ und „ethnographic collections“ untersucht.

Es wurde festgestellt, dass die englischen Versionen der Texte häufig zu einer kommunikativ-funktionalen Anpassung neigen, wodurch der touristische und werbliche Charakter verstärkt wird.

Es wurden die folgenden Hauptgruppen von Übersetzungsschwierigkeiten identifiziert:

- Terminologische Mehrdeutigkeit (Übertragung der Begriffe „Denkmal“, „Objekt“, „Ensemble“, „Naturschutzgebiet“);
- Kulturelle Realitäten (Ethnonyme, Stile, Handwerksberufe);

- Stilistische Anpassung – Balance zwischen dem offiziellen Referenzregister und dem bildlichen Register.

Es werden folgende Übersetzungsstrategien vorgeschlagen: Frenisierung (Erhaltung des kulturellen Kolorits mit Erläuterungen) für authentische Bezeichnungen, Domestizierung für Interface-Elemente, dynamische Äquivalenz für Werbe- und Bildungstexte.

Die Ergebnisse der Masterarbeit lassen sich wie folgt zusammenfassen:

1. Es wurde ein theoretisches Modell für die Übersetzung des kulturellen Erbes als integrierter Prozess der sprachlichen, visuellen und kulturellen Vermittlung entwickelt.

2. Die wichtigsten Übersetzungsansätze (kulturwissenschaftlich, hermeneutisch, funktional-dynamisch, intermodal) wurden zusammengefasst.

3. Ein Algorithmus zur Analyse multimodaler Materialien für Übersetzer wurde entwickelt.

4. Es wurde eine terminologische Analyse des HICART I-Korpus durchgeführt und die Besonderheiten der Übersetzung von Namen architektonischer Objekte, ethnografischer Begriffe und Stile ermittelt.

5. Die Übereinstimmung der Übersetzungen mit internationalen Standards (UNESCO, Europeana) wurde festgestellt.

6. Es wurden praktische Empfehlungen für Übersetzer des kulturellen Erbes in digitalen und multimedialen Formaten formuliert.

Anhand des Materials des ukrainischen grenzüberschreitenden Projekts HICART I wurde erstmals die Übersetzung des kulturellen Erbes in multimodaler und digitaler Dimension untersucht. Es wurde der Begriff „intermodale Übersetzung des Kulturerbes“ als Methode zur Integration verbaler und visueller Codes vorgeschlagen; ein Algorithmus zur multimodalen Analyse für Übersetzer kultureller Ressourcen; ein Ansatz zur Kombination internationaler Metadatenstandards mit Übersetzungsstrategien.

Die Ergebnisse der Studie können genutzt werden:

- in der Praxis der Übersetzung von Museums-, Tourismus-, Archiv- und digitalen Texten;
- in der Ausbildung von Fachkräften in den Bereichen Übersetzung, Kulturwissenschaften und Kommunikation;
- bei der Erstellung mehrsprachiger Plattformen für das kulturelle Erbe;
- in Lehrveranstaltungen zu den Themen „Übersetzung kultureller Texte“, „Digitale Geisteswissenschaften“ und „Intersemiotische Übersetzung“.

Die Übersetzung des kulturellen Erbes im Zeitalter der digitalen Geisteswissenschaften ist somit ein komplexes interdisziplinäres Phänomen. Es geht über die Grenzen der Linguistik hinaus und integriert visuelle, technologische und soziokulturelle Faktoren.

Das Projekt HICART I zeigt, dass erfolgreiche interkulturelle Kommunikation auf einer Kombination aus terminologischer Genauigkeit, kultureller Authentizität, visueller Kohärenz und ethischer Verantwortung basiert.

Somit erscheint die Übersetzung des kulturellen Erbes als ein Dialog zwischen Sprachen, Kulturen und Technologien, in dem der Übersetzer nicht nur Vermittler, sondern auch Mitgestalter des Kommunikationsraums der Kultur ist.

Schlüsselwörter: *Kulturerbe, Übersetzung, multimodale Kommunikation, Intermodalität, kulturelle Realitäten, Lokalisierung, Semiotik, HICART I, Karpaten-Kulturweg*

ВИСНОВКИ

Проведене магістерське дослідження дало змогу комплексно осмислити феномен перекладу культурної спадщини як міждисциплінарний процес, у якому перетинаються лінгвістичні, культурологічні, семіотичні, когнітивні та технологічні аспекти. На основі теоретичного аналізу, інтермодального підходу та практичного вивчення матеріалів проєкту HICART I – «Карпатський культурний шлях» сформовано цілісну концепцію перекладу культурної спадщини як форми культурного посередництва, що поєднує текст, образ, простір і технологію в єдину комунікативну систему:

- доведено, що культурна спадщина як об'єкт перекладу є багатовимірною семіотичною системою, у якій взаємодіють матеріальні, нематеріальні, текстові, візуальні та цифрові елементи. У цьому контексті переклад виконує функції не лише мовної трансформації, а інтерпретації культурних кодів, реконструкції цінностей і трансляції ідентичностей. Спираючись на підходи L. Venuti, M. Cronin, R. Barthes, H-G. Gadamer, M. Baker та інших дослідників, переклад культурної спадщини розглядається як герменевтичний процес, у якому перекладач не лише передає текст, а вступає в діалог із культурою-джерелом. Це підтверджує доцільність використання герменевтичного, культурологічного, функціонально-динамічного та когнітивно-семіотичного підходів у комплексі.

Переклад культурологічних і мистецьких текстів передбачає не формальну еквівалентність, а динамічну, орієнтовану на збереження естетичної та концептуальної дії. Теорія скопос (H. Vermeer) і динамічної еквівалентності (E. Nida) виявилися релевантними для опису комунікативної мети перекладу у музейному, виставковому й освітньому контекстах.

- обґрунтовано, що сучасний переклад культурної спадщини є інтермодальним: він охоплює взаємодію тексту, зображення, дизайну, звуку та цифрової архітектури. Теоретичне підґрунтя аналізу становлять концепції інтерсеміотичного перекладу (R. Jakobson), соціально-семіотичної граматики

візуального дизайну (G. Kress, T. van Leeuwen), риторики образу (R. Barthes) і мультимодальної аналітики (K. O'Halloran).

- з'ясовано, що перекладач працює не лише з мовним кодом, а й із композиційними, кольоровими, просторовими параметрами повідомлення. Збереження полярностей *Given/New* і *Ideal/Real*, відповідне розташування елементів, узгодження тексту з візуальним ритмом визначають ефективність комунікації. Відповідно, перекладач виконує роль співдизайнера смислу, який забезпечує узгодженість між вербальним і невербальним рівнями.

- доведено, що інтермодальність змінює саму сутність перекладацької компетенції: вона охоплює вміння координувати різні знакові системи, передбачати когнітивну траєкторію сприйняття та зберігати баланс між точністю і виразністю.

Практична частина дослідження, проведена на матеріалі проєкту HICART I «Карпатський культурний шлях», засвідчила, що переклад матеріалів культурної спадщини має поліфункціональний характер: він одночасно виконує інформаційну, репрезентативну, освітню й інтеграційну ролі.

Аналіз текстів показав, що найбільш продуктивними перекладацькими стратегіями є калькування і моделювання міжнародних термінів культурної спадщини; описовий переклад для передання реалій без усталених еквівалентів; адаптація і локалізація візуально-текстових елементів (підписи, легенди, мапи, інтерфейси); генералізація / конкретизація для досягнення когерентності між науковим і популярним стилями.

Виявлено, що переклад у таких мультимодальних проєктах має забезпечувати не лише зрозумілість, а й збереження емоційного та естетичного потенціалу джерела, що формує довіру до культурного контенту. Перекладач виступає комунікативним стратегом, який координує мовну точність, культурну репрезентативність і візуальну узгодженість.

Доведено теоретичне значення дослідження, яке полягає у поглибленні перекладознавчої парадигми через синтез лінгвістичних, культурологічних і

мультимодальних підходів. Запропоновано інтермодальну модель перекладацького аналізу, яка враховує взаємодію мовних і немовних ресурсів.

Також *практичне значення магістерської розвідки* полягає у створенні методології перекладу матеріалів культурної спадщини для цифрових і виставкових форматів, рекомендацій для локалізації мультимедійних контентів, а також у можливості використання результатів у викладанні дисциплін «Теорія і практика перекладу», «Мультимодальна комунікація», «Переклад культурологічних текстів».

Результати роботи над магістерським дослідженням підтверджують, що переклад культурної спадщини є ключовим інструментом міжкультурної комунікації, що забезпечує збереження автентичності при одночасній інтеграції у глобальний культурний простір.

Запропоновані у магістерській роботі теоретичні узагальнення, практичний аналіз і методичні рекомендації формують наукову основу для подальших досліджень у сфері мультимодального перекладу, цифрової гуманітаристики та культурної дипломатії.

Перспективними напрямками подальшого дослідження є аналіз перекладу цифрової культурної спадщини у форматах VR/AR, автоматизованої локалізації, машинно-людської співпраці у сфері мультимодальних перекладів, а також розроблення єдиного двомовного глосарію термінів культурної спадщини України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. AEDIF Івано-Франківськ. Проектні повідомлення про цифрові інфоточки та стенди маршруту “Карпатський культурний шлях”. URL: <https://aedif.if.ua> (дата звернення: 22.10.2025).
2. Бовт А.Ю. *Основи перекладознавства: конспект лекцій* [вид. 2-ге] . Київ : СНУ ім. В. Даля, 2023. 73 с.
3. ДСТУ Перелік національних стандартів сфери туризму [Стандарти]. URL: <https://www.if.gov.ua/storage/app/sites/24/documentu-2021/tbib-perelik-natsionalnikh-standartiv-sferi-turizmu.pdf> (дата звернення: 09.11.2025).
4. Дегтяренко М. *Особливості перекладу української музейної термінології англійською мовою* [Стаття] // *Науковий вісник Національного музею історії України*. 2020. Вип. 6. С. 524–527. URL: <https://visnyk.nmiu.org/index.php/nv/article/view/438> (дата звернення: 05.11.2025).
5. Закон України “Про охорону культурної спадщини” [Нормативний акт] // *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 39. Ст. 333.
6. Карабан В. І. *Переклад англійської науково-технічної літератури* [Монографія]. Вінниця : Нова Книга, 2019. 544 с.
7. Кияк Т. Р., Науменко А.М., Огуй О.Д. *Теорія і практика перекладу*. Вінниця : Нова книга, 2006. 592 с.
8. Капустинська Т. *Локалізація гуманітарних ресурсів. Міжнародний вимір* [Стаття] // *Philanthropy in Ukraine*. 2025. URL: <https://philanthropyinukraine.org/knowledge-hub/publication/lokalizatsiya-> (дата звернення: 06.11.2025).
9. Корунець І. В. *Вступ до перекладознавства* [Монографія]. Вінниця : Нова Книга, 2008. 512 с.
10. Кузенко Г. М., Лютянська Н. І. *Audiovisual translation: theory and practice* : навч. посіб. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2024. 108 с.

11. Leleka, T. O. Особливості перекладу у культурологічному аспекті // *Наукові записки*. Серія: Філологічні науки. 2024 (208). С. 247–252. URL: <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-208-34>
12. Ляшенко Т. *Поняття культури в перекладі та перекладознавстві: до питання визначення* [Стаття] // *Іноземна філологія*. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2021. Вип. 134. С. 81–91. URL: <http://dx.doi.org/10.30970/fpl.2021.134.3513>.
13. Міністерство культури та стратегічних комунікацій України. *Нормативно-правова база у сфері охорони культурної спадщини*. URL: <https://mkp.gov.ua> (дата звернення: 22.10.2025).
14. Мультиmodalність та аудіовізуальний переклад // *Handbook of Translation Studies Online* / John Benjamins Publishing Company. URL: <https://benjamins.com/online/hts/articles/mul2.uk> (дата звернення: 05.11.2025).
15. Національний заповідник “Дерев’яні церкви Карпатського регіону України”. URL: <https://carpathianwoodenchurches.org.ua> (дата звернення: 22.10.2025).
16. Офіційний сайт проєкту “Карпатський культурний шлях” (НІСАРТ I / НІСАРТ II). URL: <https://carpathianculturalroute.com> (дата звернення: 22.10.2025).
17. *Проблеми ідентичності культурної спадщини України в умовах російсько-української війни та у повоєнний період* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, Україна, Київ, 25 травня 2023 року / за заг. ред. М. М. Стадника. Київ : НДІУ, 2023. 414 с.
18. Ребрій О. В. *Сучасні концепції творчості у перекладі* : монографія. Харків : Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна, 2012. 376 с.
19. Славова Л. Л., Борисенко Н. Д. *Відтворення культурно специфічних одиниць у перекладі: конфронтація культур* // *Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу*. Житомир. 2022. С. 60–63.

20. Солодка А. К. *Дослідження впливу культурно-детермінованих факторів на перекладацький процес* [Стаття] // *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*. Вип. 31. Херсон : ХДУ, 2018. С. 231–236.
21. Стоянова Т. Особливості перекладу україномовного культурноспецифічного тексту англійською мовою // *Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського*. 2020. № 31. С. 419-434.
22. Чорна Л. В. *Міжкультурна комунікація в туризмі: професійно-прикладний аспект* [Стаття] // *Карпатський край*. 2018. № 1–2 (10–11). С. 137–143.
23. Черноватий Л.М. *Методика викладання перекладу як спеціальності : Підручник*. Вінниця : Нова Книга, 2013. 376 с.
24. Янкович М. В. *Поняття дискурсу в гуманітарних науках та визначення терміна “дискурс” у лінгвістиці* [Стаття] // *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2015. № 15(1). С. 123–126.
25. Aixelá, J. F. *Culture-specific items in translation* [Стаття] // *Translation, Power, Subversion* / Á. Álvarez, M. Vidal (eds.). Clevedon : Multilingual Matters, 1996. P. 52–78.
26. Al-Rawashdeh, S. H. A. *The Role of Graphic Design and Visual Communication in Natural Heritage Sites of Jordan* [Стаття] // *Herança*. 2025. 8(1). URL: <https://revistaheranca.com> (дата звернення: 22.10.2025).
27. Baker, M. *Translation and Conflict: A Narrative Account* [Монографія]. London : Routledge, 2006. 212 p.
28. Barthes, R. *Image, Music, Text* [Монографія]. London; New York : Fontana / Hill and Wang, 1977. 190 p.
29. Bateman, J. A. *Text and Image: A Critical Introduction to the Visual/Verbal Divide* [Монографія]. London; New York : Routledge, 2014. 336 p.
30. Bassnett, S. *Translation Studies* [Монографія]. 4th ed. London : Routledge, 2014. 208 p.

31. *Carpathian Cultural Route*. Official project website. URL: <https://carpathianculturalroute.com> (accessed: 22.10.2025).
32. *CIDOC CRM. Conceptual Reference Model (latest version)* [Електронний ресурс]. ICOM / CIDOC. URL: <https://www.cidoc-crm.org> (accessed: 22.10.2025).
33. Cronin, M. *Translation and Globalization* [Монографія]. London : Routledge, 2003. 190 p.
34. Díaz Cintas, J., Remael, A. *Audiovisual Translation: Subtitling* [Монографія]. Manchester : St. Jerome / Routledge, 2007/2014. 272 p.
35. Doty, J. L., Fenton, M. P., Bruess, C. J. *Teaching Translation of Research through an Infographic* [Стаття] // *Family Science Review*. 2022. 27(3).
36. *Europeana PRO. Europeana Data Model (EDM) Documentation*. URL: <https://pro.europeana.eu/page/edm-documentation> (accessed: 22.10.2025).
37. Gadamer, H.-G. *Truth and Method* [Монографія]. 2nd rev. ed. London : Continuum, 2004. 601 p.
38. *Getty Vocabulary Program (AAT, TGN, ULAN)*. The J. Paul Getty Trust. URL: <https://www.getty.edu/research/tools/vocabularies/> (accessed: 22.10.2025).
39. Hilderink, H. B. M. *Infographics and the Knowledge Translation Framework* [Стаття] // *European Journal of Public Health*. 2021. 31(Suppl. 3).
40. *HUSKROUA-CBC. Cross-border Programme info on HICART II*. URL: <https://huskroua-cbc.eu> (accessed: 22.10.2025).
41. *ICOMOS. Charter for the Interpretation and Presentation of Cultural Heritage Sites (Ename Charter)*. Paris : ICOMOS, 2008. 12p.
42. Jakobson, R. *On Linguistic Aspects of Translation* [Стаття] // *On Translation* / R. A. Brower (ed.). Cambridge, MA : Harvard University Press, 1959. P. 232–239.
43. Kaindl, K. *Multimodality and Translation* [Стаття] // *The Routledge Handbook of Translation Studies* / C. Millán, F. Bartrina (eds.). London; New York : Routledge, 2013. P. 257–270.

44. Kasemsarn, K., Nickpour, F. *Digital Storytelling in Cultural and Heritage Tourism* [Стаття] // *Heritage*. 2025. 8(6):200.
45. Kress, G., van Leeuwen, T. *Reading Images: The Grammar of Visual Design* [Монографія]. 2nd ed. London; New York : Routledge, 2006. 291 p.
46. Nida, E. A. *Towards a Science of Translating* [Монографія]. Leiden : Brill, 1964. 331 p.
47. Newmark, P. *Approaches to Translation* [Монографія]. Oxford : Pergamon Press, 1988. 208 p.
48. O'Hagan, M. (ed.). *The Routledge Handbook of Audiovisual Translation* [Збірник]. London : Routledge, 2019. 470 p.
49. O'Hagan, M., Ashworth, D. *Translation-Mediated Communication in a Digital World* [Монографія]. London : Routledge, 2016. 234 p.
50. O'Halloran, K. L. *Multimodal Discourse Analysis: Systemic-Functional Perspectives* [Монографія]. London : Continuum, 2004. 256 p.
51. Pérez-González, L. *Audiovisual Translation: Theories, Methods and Issues* [Монографія]. London; New York : Routledge, 2014. 320 p.
52. Рум, А. *Exploring Translation Theories* [Монографія]. 2nd ed. London : Routledge, 2020. 290 p.
53. Schleiermacher, F. *On the Different Methods of Translating* [Стаття] // *The Translation Studies Reader* / L. Venuti (ed.). London : Routledge, 2012. P. 43–63.
54. Stanford University. Brower, R. A. (ed.). *On Translation* [Збірник]. Cambridge, MA : Harvard University Press, 1959.
55. UNESCO. *Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage*. Paris : UNESCO, 1972. 24 p. URL: <https://whc.unesco.org/en/conventiontext> (accessed: 22.10.2025).
56. UNESCO. *Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage*. Paris : UNESCO, 2003. 20 p. URL: <https://ich.unesco.org/en/convention> (accessed: 22.10.2025).

57. Venuti, L. *The Translator's Invisibility: A History of Translation* [Монографія]. 2nd ed. London : Routledge, 2017. 355 p.
58. Vermeer, H. J. *Skopos and Commission in Translational Action* [Стаття] // *The Translation Studies Reader* / L. Venuti (ed.). London : Routledge, 1989. P. 221–232.
59. Watson, S., Waterton, E. *Reading the Visual: Representation and Narrative in the Construction of Heritage* [Стаття] // *Material Culture Review*. 2010. № 71.
60. Zhang, X. *Cultural Heritage Translation and Cross-cultural Communication* [Стаття] // *Journal of Humanities, Arts and Social Science*. 2024. 6(3). P. 142–149.
61. Xue Zhao, Junli Zhang *Cultural Adaptation and Translators' Responsibilities in Translating Cultural Heritage* // *Journal of Humanities, Arts and Social Science*, 2025. 9(1), P. 27-31. DOI: 10.26855/jhass.2025.01.004
62. O'Halloran, K. L., O'Toole, M. (eds.). *The Semiotics of Writing and Images* [Збірник]. London : Continuum, 2010. 240 p.
63. *Europeana. Multilingual Strategy & Metadata Quality Guidelines* URL: <https://pro.europeana.eu> (accessed: 22.10.2025)
64. *UNGEGN. Romanization Systems and Exonyms Guidance*. United Nations Group of Experts on Geographical Names. URL: <https://unstats.un.org/unsd/ungegn> (accessed: 22.10.2025).
65. *Google Arts & Culture. Platform overview for cultural heritage partners* URL: <https://artsandculture.google.com> (accessed: 22.10.2025)
66. *ICOM. Code of Ethics for Museums*. 2017.: URL: <https://icom.museum> (accessed: 22.10.2025).

ДОДАТКИ

Додаток А

1. Архітектурна спадщина (Architectural Heritage)

№	Український термін	Англійський відповідник	Коментар / Пояснення
1	дерев'яна церква	wooden church	Традиційна культова споруда Карпат, внесена до списку спадщини ЮНЕСКО
2	дзвіниця	bell tower	Баштова споруда при церкві для розміщення дзвонів
3	гражда	grazhda	Замкнене гуцульське дворище з житлом і господарськими будівлями
4	хата під гонтом	house with shingle roof	Традиційне гуцульське житло з дерев'яним дахом
5	кам'яниця	stone townhouse	Міський житловий будинок із каменю, типовий для Галичини
6	садиба-музей	estate museum	Історична будівля, перетворена на музей
7	бойківська церква	boyko-style church	Тризрубна дерев'яна церква бойківського архітектурного типу
8	колиба	kolyba	Тимчасове пастуше житло у високогір'ї Карпат
9	архітектурна реставрація	architectural restoration	Відновлення історичних споруд із збереженням автентичних деталей
10	сакральна архітектура	sacred architecture	Культові будівлі - церкви, монастирі, каплиці
11	зрубна конструкція	log structure	Техніка будівництва з горизонтальних колод
12	архітектурна спадщина	architectural heritage	Історичні будівлі та споруди культурної цінності
13	кам'яний хрест	stone cross	Культовий пам'ятник, встановлений на роздоріжжях
14	фортеця	fortress	Оборонна споруда для захисту поселень
15	замкові руїни	castle ruins	Залишки середньовічних замків
16	архітектурний ансамбль	architectural ensemble	Комплекс будівель, об'єднаних єдиним стилем
17	млинова споруда	mill building	Технічна пам'ятка народного господарства
18	кам'яний міст	stone bridge	Історична споруда інженерної спадщини
19	гуцульська хата	hutsul house	Традиційне гуцульське житло з різьбленням
20	реставраційна майстерня	restoration workshop	Місце фахового відновлення архітектурних пам'яток

2. Народні ремесла і мистецтво (Folk Crafts and Art)

№	Український термін	Англійський відповідник	Коментар / Пояснення
1	гончарство	pottery	Ремесло виготовлення глиняних виробів вручну
2	гуцульська кераміка	hutsul pottery	Народна декоративна кераміка з орнаментом
3	ткацтво	weaving	Виготовлення тканин на верстаті
4	вишивка	embroidery	Оздоблення тканин кольоровими нитками.
5	косівська майоліка	Kosiv majolica	Глазурована кераміка з традиційним орнаментом
6	різьблення по дереву	wood carving	Декоративна обробка дерева
7	килимарство	carpet weaving	Мистецтво створення орнаментованих килимів
8	художня ковка	artistic blacksmithing	Обробка металу для декоративних виробів
9	писанкарство	pysanka art	Розпис великодніх яєць восковою технікою
10	рушник	embroidered towel	Символ обрядів і національних традицій
11	лозоплетіння	wicker weaving	Виготовлення кошків і меблів з лози
12	художнє скло	art glass	Вироби зі скла декоративного характеру
13	ювелірне ремесло	jewelry craft	Виготовлення прикрас з металів і каменю
14	гуцульські топірці	hutsul axes (topirtsy)	Декоративна зброя й символ статусу на Гуцульщині
15	художня вишивка	artistic embroidery	Вишивка з орнаментальним малюнком
16	керамічний розпис	ceramic painting	Орнаментальне розфарбовування глиняних виробів
17	кушнірство	furriery	Обробка хутра й виготовлення кожухів
18	мальовані скрині	painted chests	Розписані дерев'яні скрині для посагу
19	різьблена ложка	carved spoon	Ужитковий предмет з декоративними мотивами
20	вишивана сорочка	embroidered shirt (vyshyvanka)	Елемент українського національного одягу

3. Свята, традиції, обряди (Festivals, Traditions, and Rituals)

№	Український термін	Англійський відповідник	Коментар / Пояснення
1	Різдво	Christmas	<i>Свято народження Ісуса Христа з колядуванням і вечерею</i>
2	Великдень	Easter	<i>Свято воскресіння Христа</i>
3	Святвечір	Christmas eve	<i>Вечір перед Різдвом із пісною вечерею</i>
4	Коляда	carol singing (Koliada)	<i>Народний обряд співу колядок</i>
5	Щедрий вечір	Generous eve	<i>Вечір напередодні старого Нового року</i>
6	Маланка	Malanka festival	<i>Народне свято з масками й піснями</i>
7	Водохреще	Epiphany	<i>Освячення води на свято Хрещення</i>
8	Зелені свята	Pentecost (Green holidays)	<i>Прикрашання домівок зеленню</i>
9	Івана Купала	Ivan Kupala night	<i>Літнє свято з вогнищами і хороводами</i>
10	Трійця	Trinity sunday	<i>Свято Святої Трійці</i>
11	обжинки	Harvest festival	<i>Завершення жнив із піснями</i>
12	Свято полонини	Alpine pasture festival	<i>Гуцульське свято відкриття випасу</i>
13	Свято бринзи	Brynza festival	<i>Фестиваль гуцульського сиру</i>
14	весілля	Wedding ritual	<i>Традиційний шлюбний обряд</i>
15	хрестини	Christening	<i>Обряд хрещення немовляти</i>
16	поминальний обід	Memorial feast	<i>Обряд поминання померлих</i>
17	Юрія	St. George's Day	<i>Весняне свято пастухів</i>
18	Покрова	Feast of the Intercession	<i>Релігійне свято Покрови Богородиці</i>
19	Спас	Savior's feast	<i>Літній цикл свят урожаю</i>
20	День святого Миколая	St. Nicholas Day	<i>Свято дарунків для дітей</i>

4. Природна та ландшафтна спадщина (Natural and Landscape Heritage)

№	Український термін	Англійський відповідник	Коментар / Пояснення
1	Карпати	Carpathians	<i>Гірська система у Східній Європі, культурний і природний символ регіону.</i>
2	полонина	alpine meadow	<i>Гірське пасовище, характерне для Карпат.</i>

№	Український термін	Англійський відповідник	Коментар / Пояснення
3	річкова долина	river valley	<i>Природний ландшафт уздовж русла річки.</i>
4	Національний парк	national park	<i>Територія природоохоронного значення.</i>
5	Заповідник	nature reserve	<i>Ділянка з охороною природних комплексів.</i>
6	гірський хребет	mountain ridge	<i>Височинна лінія вершин гір.</i>
7	водоспад	waterfall	<i>Природне падіння води з висоти.</i>
8	озеро	lake	<i>Природне водоймище.</i>
9	гірська річка	mountain river	<i>Швидкоплинна річка з кам'янистим руслом.</i>
10	екотуризм	ecotourism	<i>Подорож із повагою до природи.</i>
11	біосферний заповідник	biosphere reserve	<i>Територія для збереження біорізноманіття.</i>
12	природна стежка	nature trail	<i>Освітньо-туристичний маршрут у природі.</i>
13	печера	cave	<i>Природна підземна порожнина.</i>
14	лісовий масив	forest area	<i>Великі території лісів.</i>
15	гірський перевал	mountain pass	<i>Прохід між горами.</i>
16	кам'яна брилла	rock formation	<i>Природне скельне утворення.</i>
17	джерело	spring	<i>Природне джерело води.</i>
18	природна краса	natural beauty	<i>Естетична цінність природи.</i>
19	гірське село	mountain village	<i>Поселення у високогір'ї.</i>
20	екологічна стійкість	ecological sustainability	<i>Збалансоване використання природних ресурсів.</i>

5. Культурні маршрути та туризм (Cultural Routes and Tourism)

№	Український термін	Англійський відповідник	Коментар / Пояснення
1	культурний маршрут	cultural route	<i>Туристичний шлях, що об'єднує об'єкти спадщини.</i>
2	Карпатський культурний шлях	Carpathian cultural route	<i>Міжнародна ініціатива популяризації культур Карпат.</i>
3	туристичний гід	tourist guide	<i>Особа або публікація, що супроводжує туристів.</i>
4	маршрутна карта	route map	<i>Схематичне зображення туристичних об'єктів.</i>
5	екотуризм	ecotourism	<i>Подорож із мінімальним впливом на природу.</i>
6	утнотуризм	ethno-tourism	<i>Туризм, орієнтований на культуру та побут місцевого населення.</i>
7	культурна дестинація	cultural destination	<i>Локація, що приваблює туристів культурними об'єктами.</i>

№	Український термін	Англійський відповідник	Коментар / Пояснення
8	туристичний кластер	tourism cluster	<i>Мережа організацій, що розвивають туризм.</i>
9	інтерпретація спадщини	heritage interpretation	<i>Представлення культурного змісту для відвідувачів.</i>
10	туристична привабливість	tourist attractiveness	<i>Сукупність факторів, що приваблюють туристів.</i>
11	туристична інфраструктура	tourism infrastructure	<i>Сукупність закладів і сервісів для мандрівників.</i>
12	сезонність туризму	seasonality of tourism	<i>Залежність активності від пори року.</i>
13	візуальна айдентика маршруту	route visual identity	<i>Дизайн і стиль бренду культурного маршруту.</i>
14	фестиваль спадщини	heritage festival	<i>Подія, присвячена культурним традиціям.</i>
15	гастрономічний туризм	gastronomic tourism	<i>Подорожі для знайомства з кухнею регіону.</i>
16	музейний туризм	museum tourism	<i>Відвідування музеїв у межах маршруту.</i>
17	маркування маршруту	route marking	<i>Система позначень на туристичних стежках.</i>
18	місце пам'яті	place of memory	<i>Локація, пов'язана з історичною подією.</i>
19	візит-центр	visitor center	<i>Інформаційний пункт для туристів.</i>
20	туристичний бренд	tourism brand	<i>Імідж регіону як туристичного продукту.</i>

6. Музеї, інституції, освіта (Museums, Institutions, and Education)

№	Український термін	Англійський відповідник	Коментар / Пояснення
1	музей	museum	<i>Установа, що зберігає, досліджує й експонує предмети культурного значення.</i>
2	етнографічний музей	ethnographic museum	<i>Музей народного побуту й ремесел.</i>
3	музей просто неба	open-air museum	<i>Комплекс архітектурних пам'яток під відкритим небом.</i>
4	експозиція	exhibition / display	<i>Організована демонстрація експонатів.</i>
5	музейна справа	museology	<i>Наука про організацію музейної діяльності.</i>
6	збереження спадщини	heritage preservation	<i>Діяльність зі збереження пам'яток.</i>
7	куратор виставки	exhibition curator	<i>Фахівець із добору матеріалів для</i>

№	Український термін	Англійський відповідник	Коментар / Пояснення
			<i>експозиції.</i>
8	освітня програма	educational program	<i>Навчальний курс у сфері культури.</i>
9	культурна інституція	cultural institution	<i>Організація, що розвиває культурні ініціативи.</i>
10	музейний простір	museum space	<i>Простір для взаємодії з експонатами.</i>
11	волонтер культури	cultural volunteer	<i>Особа, що бере участь у культурних заходах.</i>
12	дитяча музейна програма	children's museum program	<i>Освітня активність для дітей.</i>
13	міжнародний культурний обмін	international cultural exchange	<i>Програми співпраці між культурами.</i>
14	партнерський проєкт	partnership project	<i>Спільна культурна ініціатива.</i>
15	освітній модуль	educational module	<i>Тематичний блок у навчальній програмі.</i>
16	музейний фонд	museum collection	<i>Сукупність експонатів.</i>
17	виставковий зал	exhibition hall	<i>Простір для тимчасових експозицій.</i>
18	музейний каталог	museum catalogue	<i>Опис експонатів і колекцій.</i>
19	реставраційна лабораторія	restoration lab	<i>Місце збереження й реставрації предметів.</i>
20	освітня ініціатива	educational initiative	<i>Проєкт для розвитку культурної грамотності.</i>

7. Переклад і міжкультурна комунікація (Translation and Intercultural Communication)

№	Український термін	Англійський відповідник	Коментар / Пояснення
1	переклад культурної спадщини	cultural heritage translation	<i>Передача змісту текстів про культурні об'єкти.</i>
2	культурна адаптація	cultural adaptation	<i>Пристасування тексту до контексту іншої культури.</i>
3	форенізація	foreignization	<i>Збереження іноземних елементів оригіналу.</i>
4	доместикація	domestication	<i>Адаптація тексту до норми культури реципієнта.</i>
5	динамічна еквівалентність	dynamic equivalence	<i>Передача ефекту впливу тексту (Ю. Ніда).</i>
6	формальна еквівалентність	formal equivalence	<i>Відтворення структури оригіналу.</i>
7	міжкультурна	intercultural	<i>Обмін інформацією між</i>

№	Український термін	Англійський відповідник	Коментар / Пояснення
	комунікація	communication	культурами.
8	перекладацька стратегія	translation strategy	Система прийомів перекладача.
9	культурний концепт	cultural concept	Смислова одиниця, що відображає світогляд народу.
10	термінологічна база	terminology database	Система термінів проєкту.
11	локалізація	localization	Пристосування контенту до регіональних особливостей.
12	культурний медіатор	cultural mediator	Перекладач як посередник між культурами.
13	мультимодальний переклад	multimodal translation	Переклад текстів з візуальними елементами.
14	транскреація	transcreation	Креативна адаптація тексту до іншої аудиторії.
15	переклад реалій	translation of realia	Передача назв і понять, властивих певній культурі.
16	перекладацька компетентність	translation competence	Сукупність знань і навичок перекладача.
17	культурна еквівалентність	cultural equivalence	Збереження змісту культурного контексту.
18	переклад назв пам'яток	translation of heritage site names	Адаптація власних назв.
19	етнонім	ethnonym	Назва етнічної групи.
20	культурна семіотика	cultural semiotics	Знакова система культури.

8. Цифрова інтерпретація культурної спадщини (Digital Interpretation of Cultural Heritage)

№	Український термін	Англійський відповідник	Коментар / Пояснення
1	цифрова гуманітаристика	digital humanities	Поєднання гуманітарних наук і цифрових технологій.
2	оцифрування спадщини	heritage digitization	Створення цифрових копій культурних об'єктів.
3	віртуальний музей	virtual museum	Онлайн-платформа для демонстрації експонатів.
4	3D-моделювання	3D modelling	Створення тривимірних моделей об'єктів.
5	доповнена реальність	augmented reality (AR)	Накладання віртуальних елементів на реальний простір.
6	віртуальна реальність	virtual reality (VR)	Імітація простору пам'яток у цифровій формі.

№	Український термін	Англійський відповідник	Коментар / Пояснення
7	цифровий архів	digital archive	<i>Електронна база культурних матеріалів.</i>
8	мультимедійна презентація	multimedia presentation	<i>Поєднання тексту, зображення, звуку і відео.</i>
9	інтерактивна карта	interactive map	<i>Онлайн-інструмент для навігації маршрутами.</i>
10	Онлайн-екскурсія	Online tour	<i>Віртуальна подорож музеєм або об'єктом.</i>
11	QR-код спадщини	heritage QR code	<i>Код із посиланням на цифрову інформацію.</i>
12	цифрова інтерпретація	digital interpretation	<i>Пояснення культурних явищ за допомогою технологій.</i>
13	мультимодальний контент	multimodal content	<i>Поєднання різних видів комунікації.</i>
14	візуалізація даних	data visualization	<i>Графічне подання інформації про спадщину.</i>
15	Онлайн-платформа	Online platform	<i>Вебсередовище для поширення цифрових ресурсів.</i>
16	ГІС-технології	GIS technologies	<i>Картографування культурних об'єктів.</i>
17	цифрова реконструкція	digital reconstruction	<i>Відтворення втрачених пам'яток у цифровій формі.</i>
18	інтерактивна експозиція	interactive exhibition	<i>Онлайн-виставка з активною участю користувача.</i>
19	мобільний застосунок спадщини	heritage mobile app	<i>Додаток із культурно-освітніми матеріалами.</i>
20	цифрова ідентичність регіону	digital identity of the region	<i>Візуальні та семантичні ознаки регіону у цифровому середовищі.</i>

**ПРАКТИЧНІ ШАБЛони ПЕРЕКЛАДУ ІНФОГРАФІКИ ТА
ВІЗУАЛЬНОГО КОНТЕНТУ ПРОЄКТУ
«КАРПАТСЬКИЙ КУЛЬТУРНИЙ ШЛЯХ»**

Додаток містить приклади перекладу елементів інфографіки та візуального контенту, що використовуються в межах проєкту «Carpathian Cultural Route». У таблиці подано оригінальні українські фрагменти, англomовні відповідники та короткі коментарі щодо адаптації з урахуванням культурних, стилістичних і технічних аспектів

Оригінал (українською)	Переклад (англійською)	Коментар / Адаптація
культурна спадщина Карпат у цифрах	Carpathian cultural heritage in numbers	Заголовок інфографіки перекладено калькою, збережено аналітичний ритм англomовного стилю
125 об'єктів культурної спадщини	125 cultural-heritage sites	Додано дефіс; замінено «об'єкти» на sites — типовий музейно-туристичний термін
12 майстрів народного мистецтва	12 folk-art masters	Використано дефіс для компактності; уникнено буквальної форми masters of folk art
3 транскордонні маршрути	3 cross-border routes	Стандартна форма в перекладах європейських проєктів; короткість важлива для графічного балансу
10 країн-партнерів	10 partner countries	Скорочено, адаптовано під англomовний синтаксис без дефісу
майстерня традиційних ремесел	workshop of Traditional Crafts	Збережено буквальный переклад; велика літера як елемент дизайну макета
Доторкнись до гуцульської кераміки!	Experience the hutsul pottery tradition!	Імператив Touch замінено на Experience для м'якішого тону англomовної аудиторії
відкрий автентичну культуру Карпат мапа майстрів- ремісників Карпат	Discover authentic Carpathian culture Map of Carpathian artisans	Використано стандартне рекламне кліше discover + noun Скорочено складне словосполучення; artisan вже містить семантику ремісника
етапи розвитку	Project development	Замінено «етапи розвитку» на

проєкту 2021–2024	timeline 2021–2024	<i>timeline - типовий термін для інфографіки</i>
культурні події та фестивалі регіону	Regional cultural events and festivals	<i>Переставлено порядок для природного англійського синтаксису</i>
місця сили Карпат	Carpathian places of spirit / Sacred Carpathian spots	<i>Збережено культурну метафору; подано подвійний варіант для різних контекстів</i>
традиційна архітектура та дерев'яні церкви	Traditional architecture and wooden churches	<i>Пряма калька; доречно скоротити у мультимедіа до <i>Wooden Church Architecture</i></i>
збереження спадщини — спільна відповідальність	preserving heritage – a shared responsibility	<i>Номіналізація дієслова надає активності заголовку</i>
гуцульська вишивка як ідентичність	hutsul embroidery as identity	<i>Пряма калька; збережено культурний акцент.</i>
мистецтво, що об'єднує регіони	art that unites regions	<i>Синтаксично спрощено задля компактності</i>
інтерактивна карта Карпатського культурного шляху	interactive map of the Carpathian cultural route	<i>Пряма калька; адаптовано структуру для англійських норм</i>
відеогід «Від джерел до вершин»	video guide “From the springs to the peaks”	<i>Збережено метафору; дотримано правил великих літер</i>
культурна карта спільної спадщини	cultural map of shared heritage	<i>Відтворено офіційний термін <i>shared heritage</i>; збережено науково-туристичний стиль</i>

Лекція

Переклад матеріалів культурної спадщини проєкту**НІСАРТ І: текст і візуальний контент*****1. Вступ. Роль перекладу у сфері культурної спадщини***

Переклад у сучасному культурному просторі перестає бути лише інструментом міжмовної комунікації. Він набуває ролі медіатора між культурами, а у сфері спадщини - ще й інтерпретатора культурного змісту. Проєкти міжнародного рівня, зокрема НІСАРТ І (Heritage Interpretation for Cultural Awareness and Regional Tourism), демонструють, що перекладач у цій сфері не просто передає текст, а формує спосіб сприйняття історичних, мистецьких і духовних цінностей іншими культурами. Переклад матеріалів культурної спадщини поєднує в собі лінгвістичну точність, культурологічну компетентність і комунікативну чутливість. У цьому контексті переклад - це форма культурної дипломатії, яка створює мости між локальними традиціями й глобальним суспільством.

2. Теоретичні основи перекладу культурного контенту

Класичні теорії перекладу формують підґрунтя для сучасної інтерпретації культурної спадщини. Е. Ніда (1964) розвинув концепцію динамічної еквівалентності, де головним є ефект на реципієнта, а не буквальна відповідність. Переклад має викликати подібне емоційне враження, як і оригінал. В текстах культурної спадщини це означає, що перекладач повинен передавати не лише зміст, а й емоційну атмосферу. L. Venuti (1995) запропонував дихотомію доместикації та форенізації. Доместикація забезпечує зрозумілість для читача, тоді як форенізація зберігає автентичність. У перекладі НІСАРТ І поєднання цих стратегій дозволяє адаптувати текст до міжнародної аудиторії, не втрачаючи національного колориту. Функціональна теорія перекладу наголошує, що головним є цільовий ефект тексту.

3. Комунікативно-культурний вимір перекладу спадщини

Комунікативний підхід у перекладі розглядає мову як інструмент міжкультурної взаємодії. Переклад завжди культурно опосередкований, тому перекладач є інтерпретатором культури. В межах HICART I він формує зрозумілий для різних аудиторій образ Карпатського регіону, враховуючи символіку, архітектурні та етнографічні особливості. Таким чином, переклад стає механізмом збереження культурної ідентичності, а не лише відтворенням інформації.

4. Мультиmodalність у перекладі: текст і візуальність

Мультиmodalність означає поєднання різних каналів комунікації - тексту, зображення, звуку, кольору. G. Kress, T. van Leeuwen (2001) визначають мультиmodalність як інтеграцію знакових систем у єдине повідомлення. Переклад мультиmodalного контенту у HICART I вимагає розуміння семіотичної цілісності, де текст взаємодіє з візуальним образом, графічною структурою та емоційною інтонацією. Основні принципи перекладу мультиmodalного контенту: семіотична узгодженість, лаконічність, візуальна адаптація та збереження тональності.

5. Естетика та етика перекладу культурної спадщини

Естетичний аспект перекладу полягає у збереженні поліфонічності культурного тексту. Кожна культура має багатоголосся, і перекладач не повинен нівелювати цю різноманітність. Завдання полягає у тому, щоб гармонізувати різні стилі, ритми та образи в новій мовній системі. Етичний аспект перекладу визначено ICOMOS Ename Charter (2008): переклад має бути чесним, прозорим, уникати спрощення та комерціалізації культурного змісту. Перекладач повинен поважати автентичний контекст і брати до уваги позицію місцевих спільнот.

6. Переклад у системі цифрової гуманітаристики

У XXI столітті переклад стає невіддільною складовою цифрової гуманітаристики (Digital Humanities) - галузі, що поєднує гуманітарні знання з інформаційними технологіями. Цифрова гуманітаристика відкриває нові форми

репрезентації культури: архіви, бази даних, віртуальні тури, мультимедійні каталоги. У цих умовах переклад не лише відтворює зміст, а й структурує культурну інформацію для міжкультурного доступу.

Сучасна теорія перекладу (М. О’Нган & А. Рум, 2019) виділяє три ключові аспекти цифрового підходу:

1. Медіативний аспект - перекладач працює з різними форматами: текст, відео, інтерактив, графіка.

2. Технологічний аспект - використання САТ-систем (*Trados, Smartcat, MemoQ*) забезпечує узгодженість термінології та стилю.

3. Кооперативний аспект - переклад відбувається у спільних середовищах (*collaborative platforms*), де кілька перекладачів одночасно редагують тексти, інтегровані у цифрову базу проєкту.

Цифрова гуманітаристика розглядає переклад не лише як мовну діяльність, а як інструмент семантичного моделювання культури. У проєктах, подібних до *HICART I*, перекладач формує метадані (назви, ключові слова, геотеги), які згодом використовуються у візуалізаціях, інтерактивних картах, системах пошуку.

У контексті *HICART I* переклад виконує роль ключового посередника між текстовими, аудіовізуальними та інтерактивними формами подання спадщини. Усі матеріали - від буклетів до мультимедійних маршрутів - мають двомовну (українсько-англійську) або тримовну структуру. Це вимагає не тільки лінгвістичної компетентності, а й розуміння цифрової архітектоніки контенту.

Приклад 1. Цифровий гід “Carpathian Cultural Route”

На сайті carpathianculturalroute.com кожен об’єкт має тримовний опис: український, англійський і румунський. Перекладач повинен дотримуватися обмежень вебінтерфейсу (кількість символів у прев’ю, структура заголовків), що поєднує лінгвістичні та веб-дизайнерські принципи.

Тут реалізується концепція мультимодальної гармонії (G. Kress, 2010): текст має бути узгоджений із візуальною композицією сторінки.

Приклад 2. Переклад інтерактивних карт і панелей HICART I

Для інтерактивних карт Карпатського маршруту перекладач формує короткі описи об'єктів (до 150 знаків), зберігаючи інформативність і культурну ідентичність.

Наприклад, українське «Свято полонини» передається як *The Alpine Pasture Festival in Verkhovyna*, де використано еквівалентно-описову стратегію: транскрипція (*полонина - alpine pasture*) із локалізаційним уточненням (Verkhovyna).

Приклад 3. Відеоконтент HICART I

Під час створення субтитрів і закадрових перекладів використовується програма *Amara*, що забезпечує синхронізацію тексту й кадру. Цей процес відображає принцип мультимедійної еквівалентності, коли переклад узгоджується з візуальною динамікою відео. Так, фраза “*Explore the living traditions of the Carpathians*” перекладається як «*Відкрий живі традиції Карпат*» — це не буквальный, а комунікативно-рекламний переклад, який враховує жанрову функцію відео.

Згідно з підходом *UNESCO (2020)*, цифрова інтерпретація спадщини - це процес «створення багатомовних доступних форматів представлення культурних об'єктів». У цьому контексті переклад стає інтерфейсом доступу: саме від нього залежить, наскільки ефективно міжнародна аудиторія сприйматиме культурний зміст.

Переклад HICART I відповідає трьом рівням цифрової інтерпретації:

1. Лінгвістичному - формування змістових відповідників і назв.
2. Інформаційному - розробка структурованих метаданих (глосарії, ключові слова).
3. Когнітивному - створення зрозумілих наративів для користувача з іншого культурного середовища.

У межах цифрової гуманітаристики перекладач має володіти когнітивно-технологічною компетентністю, що поєднує:

- уміння працювати з інформаційними базами та цифровими архівами;

- знання основ UX-дизайну (user experience) для гармонійного вписання перекладу в цифрове середовище;
- розуміння семіотичної логіки візуального контенту;
- навички використання корпусних ресурсів (наприклад, *Sketch Engine*, *Linguee*, *IATE*).

Саме ці компетентності формують нову професійну роль перекладача - не лише мовного, а й культурного архітектора у цифровому просторі. Такі спеціалісти стають учасниками міждисциплінарних команд - разом із істориками, дизайнерами, ІТ-фахівцями - у процесі створення мультимовних культурних продуктів.

Таким чином, переклад у системі цифрової гуманітаристики - це інтегративний феномен, що поєднує лінгвістику, семіотику, культурологію та ІТ. Як показує досвід NICART I, перекладач у цифровому середовищі стає співавтором смислу, який формує не лише мовне, а й концептуальне поле міжкультурної комунікації. Він забезпечує не просто еквівалентність тексту, а смислову інтероперабельність - можливість, щоб культурний зміст "працював" у різних мовах, форматах і середовищах, не втрачаючи автентичності.

Сучасний переклад культурних матеріалів невід'ємний від цифрових технологій. CAT-системи, глосарії та спільні перекладацькі платформи забезпечують термінологічну єдність і точність. Однак цифрова гуманітаристика розглядає переклад не лише як технічний процес, а як засіб цифрової репрезентації культури. В межах NICART I переклад виступає інструментом створення віртуальних виставок, цифрових архівів і мультимедійних ресурсів.

Переклад матеріалів культурної спадщини у проекті NICART I є синтезом мови, культури та технології. Він спирається на класичні теорії перекладу (Ніда, Венуті, Хаус) і сучасні концепції мультимодальності та цифрової гуманітаристики. Такі переклади створюють новий тип фахівця - культурного комунікатора, який мислить не лише мовами, а й символами, образами та культурними контекстами.

Список літератури

1. Nida, E. A. *Towards a Science of Translating*. Leiden: Brill, 1964. 331p.
2. Venuti, L. *The Translator's Invisibility: A History of Translation*. London: Routledge, 2017. 355 p.
3. House, J. *Translation Quality Assessment: Past and Present*. Routledge, 2015.
4. ICOMOS. *Charter for the Interpretation and Presentation of Cultural Heritage Sites*. 2008.
5. UNESCO. *Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage*. Paris, 2003.
6. Kress, G., van Leeuwen, T. *Reading Images: The Grammar of Visual Design*. Routledge, 2001. 291p.
7. HICART I – Heritage Interpretation for Cultural Awareness and Regional Tourism. Erasmus+ Project.
8. Carpathian Cultural Route. URL: <https://carpathianculturalroute.com>
9. Кузенко Г. М., Лютянська Н. І. *Аудіовізуальний переклад: теорія і практика*. Миколаїв: Вид-во ЧНУ імені Петра Миги́ли, 2024. 108 с.
10. ICOMOS *Ename Charter. Interpretation and Presentation of Cultural Heritage Sites*. 2008. 12 p.